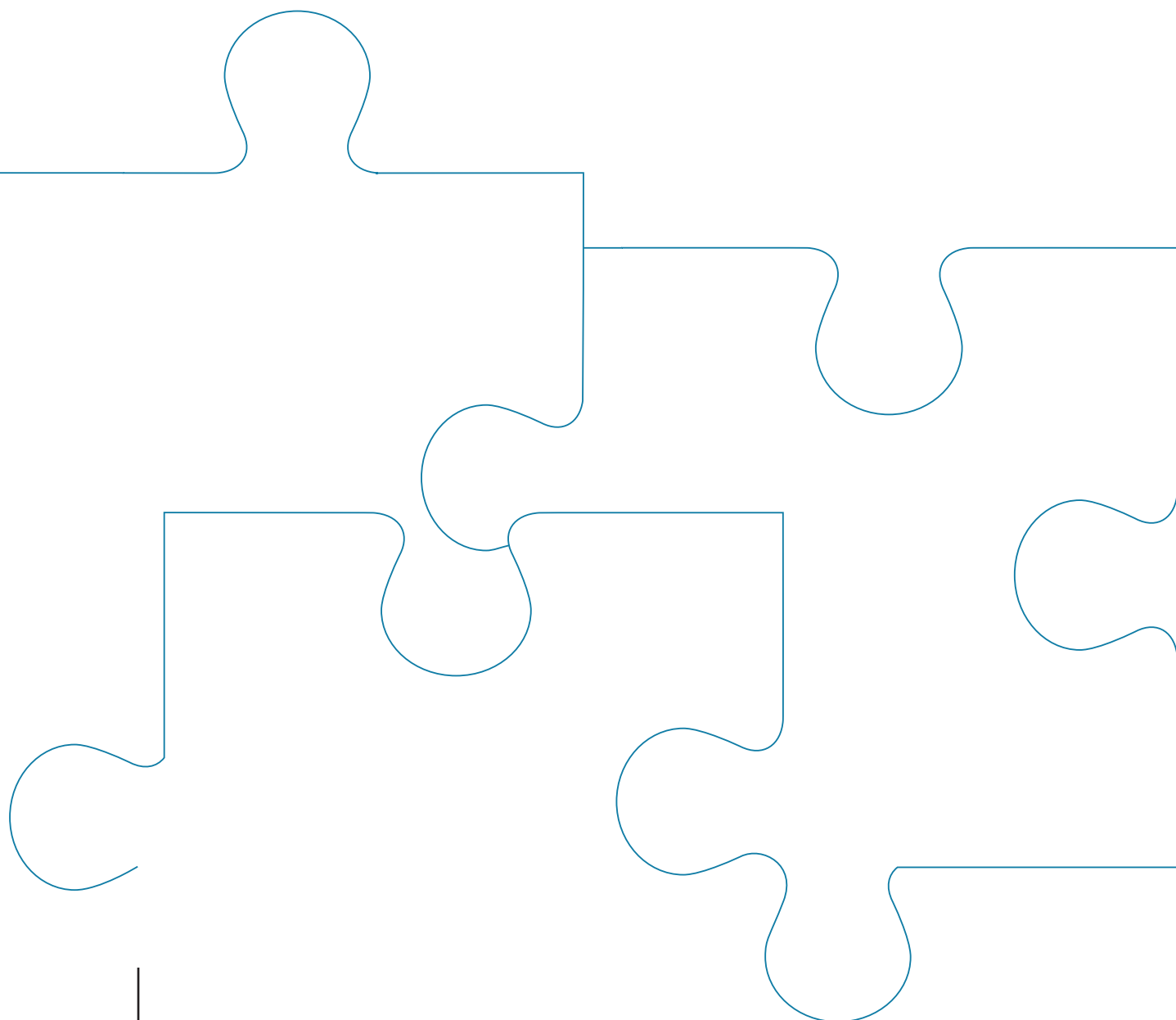

Sentrale EU- og EØS-saker i forvaltningen

**April
2018**

Vedlegg til regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU 2018

Innhold:

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD)	6
EU-forslag til endringer i trygdeforordningen	6
Initiativ for styrket europeisk samarbeid mot arbeidslivskriminalitet	6
Nye EU-regler om utsendte arbeidstakere.....	6
Allmenngjøring av regler om dekning av utgifter til reise, kost og losji	7
EU-forslag om å opprette «European Labour Authority»	7
Den europeiske pilaren av sosiale rettigheter.....	7
Forslag til nytt direktiv om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår mm	7
Forslag til EU-direktiv om vern av varslere.....	8
Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)	8
Forbrukerrettigheter	8
Nye regler for forbrukerkontrakter	8
«A new deal for consumers»	9
Det felleseuropeiske samarbeidet om tilsyn med og håndheving av forbrukerrettigheter.....	10
Grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering	10
EUs strategier for likestilling- og ikke-diskriminering	10
Europakommisjonens forslag til et europeisk tilgjengelighetsdirektiv (EAA)	10
Kommisjonens forslag til et direktiv for bedre balanse mellom yrkes- og familieliv (WLB).....	11
Kjøpekraftjustering av barnetrygd og kontantstøtte	11
Arbeid for mulig deltakelse i nytt EU-program for ungdom.....	11
«European Values» – EUs flerårige samarbeidsprogram 2021-2027.....	11
Finansdepartementet (FIN)	11
Redusere etterslepet på finansmarkedsområdet.....	11
Følge opp forslag til viktig nytt EU-regelverk	12
Rapporteringsplikt ved bruk av utenlandske oppdragstakere	13
Skattefritak for stat og kommune mv.....	13
Avtale mellom Norge og EU for å bekjempe merverdiavgiftsvindel	13
Differensiert arbeidsgiveravgift.....	14
Leterefusjon i petroleumsskatten	14
Begrensning av rentefradraget i selskap	14
Særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer	15
Diverse saker	15
Forsvarsdepartementet (FD)	15
Styrket sikkerhets- og forsvarspolitisk dialog med EU	15
Kapabilitetsutvikling og utvikling av det europeiske forsvarsmateriellmarkedet	15

Deltakelse i EUs krisehåndteringsoperasjoner	15
Styrket samarbeid mellom Nato og EU	15
Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet)	16
Antibiotikaresistens	16
Nytt regelverk for godkjenning og bruk av veterinære legemidler	16
Ny kontrollforordning	17
Matsvindel	17
Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter	17
Dyrehelse	18
Husdyravl	18
Gjødsel	18
Plantevernmidler – hormonforstyrrende stoffer	19
Fôrregelverket	19
Regelverk om genmodifiserte næringsmidler og fôrvarer (GMO)	19
Biologisk og kjemisk mattrygghet	20
Merking	20
Revisjon av regelverket for barnemat	20
Forordning om ernærings- og helsepåstander	21
Revisjon av "ny-mat" forordningen	21
Alkoholsterke drikker (sprit)	21
Revisjon av drikkevansdirektivet	22
Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)	22
Medisinsk utstyr	22
Bærekraftig legemiddelmarked	23
Legemiddelmangel	23
Health Technology Assessments (HTA)	23
Sikkerhetsanordninger på legemiddelemballasje	24
Aldrende befolkning	24
Samarbeidsprosjekter under EUs helseprogram	24
EUs tobakksproduktdirektiv	25
Justis- og beredskapsdepartementet (JD)	25
Personvernforordningen (GDPR)	25
Gjennomføring av nytt varemerkedirektiv	25
Slutføre ETIAS	25
Endringer i grenseforordningen (SBC)	26

Implementering av Entry/Exit System - EES	26
Slutføre forhandlinger om endring i SIS-forordningen	26
Oppfølging av Schengen-evalueringen av Norge	26
Interoperabilitetspakken	27
Parallellavtalen til den europeiske arrestordre, og bevisopptak og forkynning i sivile saker	27
EUs ordning om sivil beredskap.....	27
IKT-sikkerhet (ENISA)	27
Schengensamarbeidet – på visumfeltet	28
Dublin-samarbeidet	28
Det europeiske asylbyrået EASO	28
Tredjelandssamarbeid og retur	28
Gjenbosetting	28
Atlas	29
PNR	29
EUs rammebeslutning om soningsoverføring	29
EUs arbeid mot terror og ekstremisme	29
Klima- og miljødepartementet (KLD)	29
Felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen	29
EUs plaststrategi og marin forsøpling.....	30
EUs kjemikaliepolitikk.....	30
Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)	30
IKT	30
Styrket samhandling med kommuner og regioner i europapolitikken	31
Samarbeid om policyutvikling for byer.....	31
Forsknings- og innovasjonssamarbeid om byspørsmål	32
Geografisk infrastruktur	32
Norsk deltakelse i EUs territoriale samarbeid INTERREG. Ny programperiode 2021-2027	32
Regional statsstøtte	33
Kulturdepartementet (KUD)	33
Forslag til endringer i direktiv om audiovisuelle tjenester (AMT-direktivet)	33
Revisjon av EUs opphavsrettsregulering	33
Portabilitetsforordningen	33
Marrakech-direktivet.....	34
Gjennomføring av direktiv om kollektiv rettighetsforvaltning av opphavsrett (CRM-direktivet)....	34
EUs rammeprogram for kulturell og audiovisuell sektor	34
Kunnskapsdepartementet (KD).....	34

EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon.....	34
EUs neste rammeprogram for utdanning.....	35
Landbruks- og matdepartementet (LMD).....	35
Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)	35
Bistå norske bedrifter og forskningsmiljøer i å nå frem i konkurransen om horisont 2020-midler.	35
Regelverksprosesser knyttet til sikkerhet, miljø og nærskipfart	35
Deltakelse i møte i REFIT-plattformen.....	36
Erstatningsdirektivet 2014/104/EU	36
Desentralisert håndheving av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen.....	36
Forordning 391/2009 om classeselskap	36
Refit-gjennomgang og sikkerhetskrav til passasjerskip	37
Romvirksomhet – følge opp norske interesser i Copernicus, Galileo, EGNOS og Horisont 2020 ...	37
Sammenkobling av bedriftsregistre over landegrensene, gjennomføringsbestemmelser	37
Ressursforvaltning	37
Ny "varepakke"	37
Olje- og energidepartementet (OED).....	38
EUs energiunion.....	38
Tredje energimarkedspakke	39
Arbeidet med utfyllende regler for el- og gassnettet (nettkoder og retningslinjer)	39
Energiinfrastrukturforordningen	39
Det videre arbeidet med energieffektiviseringsdirektivene	40
Samferdselsdepartementet (SD)	40
Nytt regelverk for elektronisk kommunikasjon.....	40
Mobilitetspakken.....	41
Komisjonens strategi for C-ITS/connected cars	41
Revisjon av regelverket om sikkerhet og effektivitet i maritim transport	42
Utenriksdepartementet (UD).....	42
EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP).....	42
EUs sikkerhets- og forsvarspolitik.....	42
Restriktive tiltak og felles erklæringer.....	43
Støtte til en regelbasert, multilateral orden.....	43
Menneskerettigheter, demokrati og rettsstatprinsipper i Europa.....	43
Arktis.....	43

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD)

EU-forslag til endringer i trygdeforordningen

Europakommisjonen la i desember 2016 frem forslag til endringer i forordningen for trygdekoordinering. Forslagene gjelder enkeltområder, og omfatter blant annet økt periode for eksport av dagpenger, koordineringsregler for langtids pleietrengende og endringer av definisjonen av familieytelser slik at foreldrepenger nå skal anses å være en individuell rettighet. Det er ikke foreslått endringer i reglene om eksport av familieytelser.

Det innebærer at det ikke åpnes for indeksering eller kostnadsjustering, men flere europeiske land argumenterer for å få innført en slik mulighet. Forslagene diskuteres i Rådet og Europaparlamentet som må vedta endringene senest i 2019 ettersom det skal velges nytt Europaparlament i 2019. Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Utenriksdepartementet samarbeider for å påvirke beslutningsprosessene i EU med sikte på at det gjøres endringer som kan begrense trygdeeksport.

Initiativ for styrket europeisk samarbeid mot arbeidslivskriminalitet

Statsministeren sendte høsten 2017 over et innspill til Europakommisjonen om mulige tiltak for å styrke det europeiske samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Temaet er blitt tatt opp med representanter fra Kommisjonen og EUs medlemsland i flere sammenhenger. I innspillet nevnes flere mulige tiltak, herunder:

- En felles europeisk strategi mot arbeidslivskriminalitet.
- Et pilotprosjekt om operativt samarbeid mot arbeidslivskriminalitet etter modell av det norske etatssamarbeidet.
- En felles veileder om informasjonsdeling mellom kontrollmyndigheter på europeisk nivå.
- Felles informasjonstiltak til arbeidstakere og virksomheter på europeisk nivå og i samarbeid mellom avsenderland og mottakerland.
- I rapporten nevnes også behovet for styrket europeisk kontrollsamarbeid innen vegtransport, bedre ID-kontroll og tiltak for å sørge for at nye elektroniske betalingstjenester ikke blir misbrukt av kriminelle.

Det gjennomføres et nordisk samarbeidsprosjekt mellom arbeidstilsynene for å samle erfaring fra felles kontroller og utveksling av beste praksis. De baltiske landene skal også inviteres med i flere av de konkrete tiltakene. Finansiert av EØS-midlene er Arbeidstilsynet i gang med å etablere operativt samarbeid med arbeidstilsynene i Estland, Litauen, Polen, Bulgaria og Romania. Dette er tiltak som kan gi viktige erfaringer når det gjelder hvordan samarbeid mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet kan styrkes.

Nye EU-regler om utsendte arbeidstakere

I 2016 la Kommisjonen frem forslag om endringer i utsendingsdirektivet (Direktiv 96/71/EC). Direktivet regulerer lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere som sendes på midlertidige grensekryssende tjenesteoppdrag. Direktivet har i mange år vært gjenstand for debatt. Målsettingen med endringsforslaget er å knesette et prinsipp om "lik lønn for likt arbeid på samme sted". Våren 2018 ble det oppnådd enighet i trilogforhandlingene mellom Rådet og Parlamentet, og det forventes at endringene i direktivet vil bli endelig vedtatt i løpet av juni 2018. Hovedelementene i kompromisset mellom Rådet og Parlamentet er endringer i direktivets minstelønnsbegrep, presiseringer om reise, kost og losji og utgiftsdekning, og nye regler som setter grenser for lang utsendingsperioden kan være før vertslandets lovgivning skal gjelde i sin helhet. Norge er positive til disse endringene. Endringsdirektivet er EØS-relevant og gjennomføring i norsk rett vil kreve lov- og forskriftsendringer.

Endringene om lønnsbegrepet og om utgiftsdekning, vil særlig ha betydning for hvilke vilkår som kan omfattes av vedtak om allmenngjøring av tariffavtaler.

Allmenngjøring av regler om dekning av utgifter til reise, kost og losji

I et åpningsbrev fra oktober 2016 har ESA anført at bestemmelsene i de norske allmenngjøringsforskriftene om krav til dekning av utgifter til reise, kost og losji, ikke er forenlige med EØS-avtalen og utsendingsdirektivet. Saken bygger på en klage fra NHO, som ble fremsatt i kjølvannet av Høyesteretts dom i den såkalte Verftssaken (Rt. 2013 s. 258), hvor Høyesterett konkluderte med at reglene om reise, kost og losji i allmenngjøringsforskriften for skips- og verftsindustrien var i samsvar med EØS-retten. Arbeids- og sosialdepartementet er i diaog med både ESA og med partene i arbeidslivet med sikte på å finne en løsning på saken på basis av de tariffavtalene som ligger til grunn for de omstridte bestemmelsene i allmenngjøringsforskriftene. Denne saken må også ses i sammenheng med forslaget til endringer i utsendingsdirektivet (se egen omtale).

EU-forslag om å opprette «European Labour Authority»

Europakommisjonen la i mars fram et forslag om å opprette et nytt organ på arbeidslivsområdet, «European Labour Authority», som har som mål å sikre at EU-regler om arbeidsmobilitet blir håndhevet på en rettferdig, enkel og effektiv måte. I forslaget nevnes følgende områder som arbeidsoppgaver: Tilrettelegge for bedre informasjonstilgang om rettigheter og plikter i grensekryssende situasjoner knyttet til arbeidsmobilitet for virksomheter og borgerne, fremme og støtte samarbeid mellom medlemslandene knyttet til håndhevelse av relevant EU-lovgivning, blant annet felles tilsyn, samt megle og tilrettelegge for løsning der det oppstår uenighet mellom medlemslandene. Norge deltar allerede på en rekke europeiske samarbeidsarenaer innenfor arbeidslivsfeltet, f.eks. knyttet til fri bevegelse av personer, trygdekoordinering, EURES og den europeiske plattformen mot svart arbeid. I forslaget legges det opp til at flere av disse eksisterende samarbeidsarenaene skal inngå eller legges under myndigheten/byrået.

Norge har tidligere ønsket intensjonene bak initiativet velkommen, som et bidrag til styrket europeisk samarbeid mot arbeidslivskriminalitet. Samtidig har Norge gitt uttrykk for at den nye myndigheten/byrået må respektere nasjonal kompetanse, slik at organet ikke skal kunne treffe bindende avgjørelser for EØS/EFTA-landene. Norge er opptatt av å sikre fortsatt god deltakelse i samarbeidsfora som foreslås tatt inn under byrået, blant annet på trygdeområdet.

Den europeiske pilaren av sosiale rettigheter

Den europeiske pilaren av sosiale rettigheter er et "kompass" med 20 prinsipper og rettigheter som skal sørge for bedre arbeids- og leveforhold i Europa. Pilaren omfatter prinsipper og visjoner innenfor tre områder: Like muligheter og adgang til arbeidsmarkedet, gode og rettferdige forhold på arbeidsplassen og tilstrekkelige og bærekraftige sosiale sikringssystemer, samt adgang til grunnleggende velferdstjenester av god kvalitet. Pilaren ble proklamert av Parlamentet, Rådet og Kommisjonen på EUs sosiale toppmøte i Gøteborg 17. november 2017. For å effektivisere pilaren har Kommisjonen tatt flere ytterligere lovgivningsinitiativer på allerede eksisterende regelverk. Dette omfatter blant annet et direktivforslag om bedre balanse mellom arbeid og privatliv for foreldre og omsorgspersoner og et direktivforslag om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår, samt en rådsrekommendasjon for å sikre tilstrekkelig tryggedekning for alle arbeidstakere og selvstendige næringsdrivende. Av andre initiativer hvor Kommisjonen "leverer" på den sosiale pilaren kan nevnes forslaget om European Labour Authority, se omtale ovenfor.

Forslag til nytt direktiv om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår mm

Europakommisjonen fremmet 21. desember 2017 forslag til nytt direktiv om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår. Bakgrunnen er særlig de senere års utvikling av "ikke-standard" ansettelsesformer, det

vil si deltidsarbeid og ulike former for midlertidige ansettelser, og den ustabilitet og uforutsigbarhet dette har ført til for enkelte arbeidstakere. Forslaget er ment å erstatte det såkalte "written statement-direktivet" (91/533/EØF), som er gjennomført i arbeidsmiljølovens regler om krav til skriftlig arbeidsavtale og dens innhold. Gjennom forslaget tar Kommisjonen konkret sikte på å forbedre arbeidstakernes tilgang til opplysninger om egne arbeidsvilkår, forbedre arbeidsvilkårene for alle, også i ikke-standard ansettelsesforhold, forbedre håndhevingen av rettighetene og skape bedre gjennomsiktighet på arbeidsmarkedet. Forslaget er nå (per april 2018) til behandling i EUs organer.

Forslag til EU-direktiv om vern av varslere

Europakommisjonen fremmet 23. april 2018 forslag til et direktiv om varsling. Europakommisjonen tar med forslaget sikte på å innføre en minstestandard for beskyttelse av arbeidstakere og andre personer som varsler om regelbrudd innenfor et bredt spekter av EU-lovgivning. Dette gjelder på områder som finansielle tjenester, terrorfinansiering og hvitvasking, folkehelse, miljø, offentlig innkjøp, matsikkerhet, personvern, forbrukervern og dyrehelse.

Direktivforslaget skal sikre varslere vern mot gjengjeldelse og inneholder en liste over ulike former for gjengjeldelse som omfattes av forbudet. For at varslere skal være beskyttet etter direktivet, er det blant annet vilkår om at varsleren har fulgt Kommisjonens forslag til tretrinnsprosedyren, herunder at intern varsling først skal være forsøkt. Forslaget inneholder krav til alle virksomheter om tydelige rapporteringskanaler.

Forslaget er nå til behandling i EUs organer, og det er foreløpig ikke vurdert hvilke konsekvenser et eventuelt varslingsdirektiv vil ha for norske regulering.

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)

Forbrukerrettigheter

Norske forbrukere er aktive digitalt og over grensene, både ved netthandel, feriereiser og andre typer opphold i EU-land. Tiltak som berører den digitale forbruker er derfor høyt prioritert i samarbeidet med EU i 2018. Fra norsk side vil det arbeides for å ivareta forbrukerinteressene på en god måte når plattformøkonomien, personvern, kommunikasjonsvern og andre områder følges opp i form av regelverk og andre tiltak.

Bærekraft og forbrukerrettigheter er et annet sentralt område, se nedenfor under punktet «Nye regler for forbrukerkontrakter». Oppfølgingen av kommisjonens helhetlige gjennomgang av forbrukerregelverket vil også stå sentralt i 2018.

Arbeidet med gjennomføring av EUs pakkereisedirektiv vil avsluttes i 2018, med vedtakelse av en ny pakkereiselov. For revidert forordning om samarbeid om håndheving av forbrukervernregelverk vil det i 2018 bli arbeidet med innlemmelse i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk rett.

Nye regler for forbrukerkontrakter

Kommisjonen la i 2015 frem to forslag om regler for forbrukerkontrakter, ett om kjøp av *digitale ytelser* (COM(2015)634) og ett om netthandel og andre typer fjernsalg av *fysiske varer* (COM(2015)635). For salg av varer ble det framlagt et revidert forslag i oktober 2017 (COM (2017) 637), der virkeområdet ble utvidet slik at det nå foreslås å gjelde alle typer salg.

Kommisjonen foreslår totalharmoniserte regler, det vil si at medlemslandene ikke kan fravike reglene til fordel eller til ugunst for forbrukerne. En fordel ved dette er at næringsdrivende som ønsker å selge varer eller digitale tjenester over landegrensene kan forholde seg til ett sett med regler, og ikke 31

forskjellige nasjonale regler. En ulempe er at norske og andre europeiske forbrukere kan miste viktige forbrukerrettigheter ved kjøp av fysiske varer, se nærmere om dette nedenfor.

Digitale ytelser inkluderer blant annet programvare, spill, film, musikk, apper, lagringstjenester og sosiale medier, uavhengig av om betaling skjer i form av penger eller personopplysninger/andre typer data. Dette området er i dag kun delvis regulert på nasjonalt og EU-nivå, og forbrukerne mangler lovfestede rettigheter.

Dette er viktige saker for Norge, og det ble avgitt en felles EØS/EFTA-uttalelse før forslaget ble fremlagt og en uttalelse i etterkant. Et viktig utgangspunkt for den videre oppfølging av arbeidet framover er at rettsaktene som vedtas ikke bør føre til reduksjon av det norske forbrukervernet. Et av de mest problematiske punktene er ansvarsperioden, som i Norge er inntil fem år for varige varer som for eksempel biler, hvitevarer og møbler. Dersom direktivet om salg av varer vedtas slik Kommisjonen har foreslått, det vil si med en to års ansvarsperiode for alle varer, vil det medføre dårligere forbrukervern. Oppfølging av forslagene overfor EU skjer i nært samarbeid mellom Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet og vil fortsette i 2018.

«A new deal for consumers»

Europakommisjonen har hatt en samlet gjennomgang av flere sentrale forbrukerdirektiv. Formålet har vært å vurdere om regelverket virker etter hensikten og ikke har utilsiktede konsekvenser. Gjennomgangen gjaldt blant annet reglene om markedsføring, prisinformasjon, forbrukerkjøp og angrerett ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted.

Kommisjonen konkluderte med at regelverket i det store og hele fungerer bra, men at det trengs visse målrettede endringer.

Kommisjonen la 11. april fram «A new deal for consumers», en pakke med forslag for å styrke forbrukervernet. Pakken inneholder en meddelelse (COM(2018)183) og to direktivforslag COM(2018)184 og COM(2018)185.

Hovedformålet med tiltakspakken er å forbedre etterlevelsen av forbrukerregelverket samt å modernisere forbrukerbeskyttelsen og fjerne unødvendige byrder for næringsdrivende.

Dette forsøkes oppnådd gjennom å:

- Sikre informasjon til forbrukerne om den de handler fra er forbruker eller næringsdrivende, og om forbrukerregelverket gjelder når de handler fra nettbaserte plattformer (for eksempel Airbnb). I tillegg skal det opplyses om hvilke kriterier plattformer bruker for å rangere søk (for eksempel fly og hotell).
- Sikre viktige forbrukerrettigheter ved avtaler om digitale tjenester som ikke betales med penger, men med personopplysninger og data, f.eks. mailkontoer og sosiale medier.
- Gi nye rettigheter til den enkelte forbruker ved brudd på reglene om urimelig handelspraksis.
- Forenkle og modernisere informasjonskrav.
- Justere regelverket om informasjon og angrerett ved salgsformer som netthandel, postordre, telefonsalg og dørsalg.
- Innføre mer proporsjonale, effektive og avskrekkende sanksjoner ved brudd på forbrukervernreglene, med krav til økonomiske sanksjoner på opp til fire prosent av omsetningen ved overtredelser som omfatter store deler av EU/EØS-området.

Det vil på vanlig måte bli gjennomført en nasjonal høring med sikte på å få innspill til en norsk posisjon og eventuelt en felles EØS/EFTA-uttalelse. Arbeidet med å følge opp forslagene vil utgjøre en stor del av arbeidet med påvirkning på forbrukerfeltet i 2018.

Det felleseuropeiske samarbeidet om tilsyn med og håndheving av forbrukerrettigheter

Godt regelverk er ikke nok. Det må også håndheves. En revidert forordning om håndheving av forbrukervernregelverk ble vedtatt i desember 2017. Den innebærer at medlemsstatene skal gi håndhevingsmyndighetene flere verktøy til å verne forbrukerne ved blant annet villedende markedsføring, for eksempel at de skal kunne stenge nettsteder. Den innebærer også et mer forpliktende samarbeid i saker som involverer forbrukere i flere land. Sett fra norsk ståsted er det nye regelverket i all hovedsak positivt og kan bidra til bedre håndheving og samarbeid over landegrensene. Regelverket vil ventelig bli tatt inn i EØS-avtalen i løpet av 2018, og BLD vil arbeide med gjennomføringen av reglene i samarbeid med de mange berørte myndighetene og departementene. De nye reglene skal være i kraft senest 17. januar 2020.

Grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering

EU-samarbeidet handler om grunnleggende rettigheter og likebehandling for enkeltindividet uavhengig av kjønn, etnisitet, religion eller livssyn, nedsatt funksjonsevne eller seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Norske erfaringer fra likestillings- og familiepolitikken er etterspurte i dette samarbeidet. Norge vil fortsette å delta aktivt i det europeiske samarbeidet om likestilling og ikke-diskriminering, samt spille en konstruktiv rolle i de av EUs samarbeidsfora hvor Norge er representert.

Grunnleggende rettigheter for enkeltindividet er en forutsetning for rettsstaten, demokratiet og menneskerettighetene i Europa. Således vil Europakommisjonen i løpet av året foreslå et flerårig samarbeidsprogram med utgangspunkt i *Europeiske Verdier (EV), 2021- 2027*, hvor EFTA/EØS-landene vil bli invitert til å delta.

EUs strategier for likestilling- og ikke-diskriminering

Europakommisjonens strategi for likestilling mellom kvinner og menn 2016 – 2019 og EUs handlingsplan for LHBTI 2016 – 2019 setter rammene for EU/EØS-samarbeidet.

Det er mange fellestrekk mellom EU og Norge – utfordringer og muligheter – identifisert i EUs strategidokumenter og regjeringens stortingsmelding om like muligheter for kvinner og menn, stortingsmeldingen om familiepolitikk (Ansvar, frihet og valgmuligheter for familiene), handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017 – 2020 og handlingsplan for universell utforming 2015 – 2019.

Europakommisjonens forslag til et europeisk tilgjengelighetsdirektiv (EAA)

Europakommisjonens forslag til et direktiv (2015) om varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelse – European Accessibility Act (EAA) – skal både skape bedre flyt av varer og tjenester i det indre marked samt sikre like rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, og samtidig sikre at EU oppfyller forpliktelsene i FN-konvensjonen om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse. Direktivforslaget anses EØS-relevant, har vært på høring i Norge (2016) og det er blitt avgitt en EFTA uttalelse (2017). Direktivet er til behandling i EUs ministerråd og Europaparlamentet – og forventes vedtatt i 2018.

Direktivforslaget er forankret i EUs strategi for rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, 2010 – 2020. Strategien bygger på FN-konvensjonen om rettigheter for personer med

funksjonsnedsettelse og komplementerer også EUs vekst og sysselsettingsstrategi og det europeiske charter for grunnleggende rettigheter.

Kommisjonens forslag til et direktiv for bedre balanse mellom yrkes- og familieliv (WLB)

Europakommisjonen lanserte et nytt initiativ for bedre balanse mellom yrkes- og familieliv, European Work-Life-Balance Directive, i 2016. Initiativet skal støtte oppunder EUs vekst- og sysselsettingsstrategi. Norge og Island delte sine erfaringer om sammenhenger og kombinasjoner av arbeidsliv (kvinnedeltagelse), likestilling (foreldrepermisjon og barnehage), demografi og bærekraftig samfunnsøkonomi i en EFTA-uttalelse i 2016.

Europakommisjonens direktivforslag (2017) vil oppheve gjeldende direktiv om foreldrepermisjon ved blant annet å øke lengden på foreldrepermisjon og gi utvidede rettigheter for far. En ny EFTA-uttalelse til selve direktivforslaget er til vurdering. Europakommisjonens direktivforslag (2017) inngår sammen med andre likestillingstiltak i EUs sosiale søyle vedtatt på EUs toppmøte i Gøteborg 17. november 2017.

Kjøpekraftjustering av barnetrygd og kontantstøtte

Det følger av regjeringens politiske plattform at regjeringen vil vurdere tiltak som kan begrense og stanse eksport av velferdsytelser, blant annet arbeide for aksept i EU for kjøpekraftjustering av velferdsytelser. Innenfor Barne- og likestillingsdepartementets ansvarsområde gjelder dette eksport av barnetrygd og kontantstøtte.

Barne- og likestillingsdepartementet vil i samråd med Arbeids- og sosialdepartementet og Utenriksdepartementet arbeide for at EU foretar endringer som åpner for kjøpekraftjustering av velferdsytelser. I Meld. St. 40 (2016-2017) Eksport av norske velferdsytelser foreslo regjeringen å ta kontakt med ESA for å undersøke mulighetene for å innføre kjøpekraftjustering av barnetrygd og kontantstøtte. Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag, jf. Innst. 108 S (2017-2018) og vedtak nr. 521. På denne bakgrunn sendte Barne- og likestillingsdepartementet et brev til ESA 21. mars 2018.

Arbeid for mulig deltakelse i nytt EU-program for ungdom

Kommisjonen la 30. mai 2017 frem forslag til juridisk grunnlag og budsjett for European Solidarity Corps. Dette er et program som primært skal gi mulighet for ungdom til å gjøre frivillig arbeid i andre europeiske land. Det bygger på tilbud som i dag ligger i Erasmus+-programmet, som Norge er en del av. Norske myndigheter har i samarbeid med EFTA arbeidet for å sikre mulighet for norsk deltakelse i European Solidarity Corps. Programmet vil bli vedtatt i 2018, og Norge vil da måtte ta endelig stilling til spørsmålet om deltakelse.

«European Values» – EUs flerårige samarbeidsprogram 2021-2027

Våren 2018 legger Europakommisjonen frem sitt budsjett (Multi-annual Financial-Framework 2021 – 2027). I denne sammenheng vil EFTA-landene vurdere og eventuelt indikere sin interesse for deltakelse i "European Values" – (Europakommisjonens arbeidstitel for) EUs flerårige samarbeidsprogram 2021-2027.

Finansdepartementet (FIN)

Redusere etterslepet på finansmarkedsområdet

Etter finanskrisen i 2008 har det blitt nedlagt et omfattende internasjonalt arbeid for å styrke regulering av og tilsyn med finansielle markeder og finansforetak. Norske myndigheter er generelt enig i disse forbedringene. EU har fulgt opp med omfattende nye regler, slik at EUs regelverk på

finansmarkedsområdet har økt vesentlig i omfang og kompleksitet. I 2011 etablerte EU også et nytt finanstilsynssystem.

Det ble i oktober 2014 oppnådd politisk enighet mellom finansministrene i EU og EFTA om prinsippene for EØS-tilpasning til dette systemet. Rettsaktene som etablerer EUs finanstilsynssystem ble tilpasset og innlemmet i EØS-avtalen i september 2016. Dette åpnet for å innlemme flere nye rettsakter på finansmarkedsområdet med elementer som bygger på finanstilsynssystemet.

Det tar imidlertid tid å utarbeide og bli enige om de nødvendige EØS-komitebeslutningene for innlemmelse av EUs rettsakter i EØS-avtalen. Da EØS-avtalen ble undertegnet i 1992, inneholdt den 45 rettsakter i vedlegg IX – finansielle tjenester. I perioden fra ikrafttredelsen i januar 1994 til og med august 2016 ble det tatt inn ca 135 nye rettsakter for finansielle tjenester. Innlemmelsestakten har økt etter at tilsynsbyråsaken ble løst. Fra september 2016 til og med mars 2018 er det tatt inn om lag 80 rettsakter, inkludert tilsynsbyråforordningene, slik at antall rettsakter i vedlegg IX er 260.

Per 1. april 2018 var det imidlertid fremdeles ca. 300 finanssrettsakter som var vedtatt i EU, men ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. Dette inkluderer bl.a. et stort antall regler for hhv. bank- og verdipapirområdet. De aller fleste av disse er gjennomføringsrettsakter og delegerte rettsakter vedtatt av Kommisjonen (nivå 2). Det er en viktig oppgave å få redusert dette etterslepet så raskt som mulig.

[Følge opp forslag til viktig nytt EU-regelverk](#)

Kommisjonen la i september 2017 frem omfattende forslag om styrking av EUs finanstilsyn. Det foreslås bl.a. å legge autorisasjon og direktetilsyn med flere typer virksomhet til EUs finanstilsyn, mer sentral koordinering av den nasjonale tilsynsvirksomheten og innføring av et eget «executive board» som skal ha beslutningsmyndighet i viktige saker. Dersom Kommisjonens forslag skulle bli fulgt opp i Rådet og Europaparlamentet, vil det kunne bli krevende å finne nødvendige EØS-tilpasninger og å få det nye regelverket innlemmet i EØS-avtalen. Departementet følger opp aktivt overfor relevante personer i Europaparlamentet og i Rådet for å informere om de særlige EØS-utfordringene i Kommisjonens forslag.

Kommisjonen foreslo i november 2016 flere rettsakter med tiltak for å redusere risikoen i banksektoren. Forslagene omfatter blant annet mere risikosensitive kapitalkrav, bindende «leverage ratio», bindende «NSFR», og minimumskrav til «TLAC» for globalt systemviktige institusjoner. Samtidig ble det foreslått tiltak for å gjøre det lettere å låne ut til SMB og til infrastrukturprosjekter, og forenklinger for å lette administrative byrder for mindre banker.

EUs arbeid med kapitalmarkedsunionen omfatter mange forslag til nytt regelverk. I tillegg til forslagene om styrking av EUs finanstilsyn omfatter dette blant annet ølgende forslag:

- Krisehåndtering av sentrale motparter (CCP recovery and resolution) fra november 2016
- Forenkling av reglene om bruk av sentral motpart («EMIR refit») fra mai 2017
- Regler om tilsyn med viktige sentrale motparter i tredjeland, som f.eks. i UK etter Brexit, fra juni 2017
- Regler om et individuelt skattefavisert europeisk pensjonsprodukt («PEPP - pan-European personal pension product») (PEPP) som skal være frivillig og kunne tilbys over landegrensene, fra juni 2017

EUs regelverk om soliditetskrav for og tilsyn med både banker og verdipapirforetak følger nå av det såkalte CRD IV/CRR-regelverket. Kommisjonen foreslo i desember 2017 en forordning og et direktiv

med egne regler om soliditetskrav og tilsyn for verdipapirforetak. Formålet med forslagene er hovedsakelig å forenkle regelverket for mindre foretak. («prudential regulation of investment firms» og «prudential supervision of investment firms»).

Kommisjonen fremmet 7. mars 2018 en handlingsplan for bærekraftig finans basert på rapport fra en høynivå-gruppe. Bærekraftig finans har prioritet i arbeidet fremover med EUs kapitalmarkedsunion og for å oppnå EUs mål om kutt i klimautslipp på 40 prosent innen 2030. For å nå målene er det behov for om lag 180 mrd. euro i tilleggsinvesteringer hvert år. Finanssektoren har en viktig rolle å spille for å utløse de nødvendige tilleggsinvesteringene. Kommisjonen varsler blant annet at den vil undersøke muligheten for å tilpasse bankers kapitalkrav for grønne investeringer når dette er berettiget ut fra risikovurderinger samtidig som den sikrer finansiell stabilitet.

Kommisjonen la 14. mars 2018 frem forslag til regelsett for håndtering av misligholdte lån («non-performing loans»). Formålet skal være å redusere omfanget av misligholdte lån gjennom bl.a. strukturtiltak i banksektoren, utvikling av markeder for omsetning av misligholdte lån og reform av konkursregler.

Finansdepartementet følger utviklingen i disse forslagene. Vi vil fortsatt være opptatt av behovet for å styrke finansiell stabilitet, og i den forbindelse påpeke nødvendigheten av nasjonal fleksibilitet i utarbeidelsen av regelverk og krav, herunder krav til egenkapital og likviditet. Prinsippet bør være lik risiko – lik regulering.

Skattesaker:

Rapporteringsplikt ved bruk av utenlandske oppdragstakere

ESA anser i et formelt åpningsbrev fra 2016 den norske rapporteringsplikten ved bruk av utenlandske oppdragstakere for å være i strid med EØS-avtalens rett til fri flyt av tjenester. Finansdepartementet har imøtegått dette synspunktet i oppfølgingskorrespondanse og -møter. Samtidig er det fra 2018 innført enkelte innskrenkninger i de aktuelle reglene om rapporteringsplikt og tilhørende sanksjoner. Regjeringen anser det svært viktig å beholde rapporteringsplikten ved bruk av utenlandske oppdragstakere, da de fremmer riktig beskatning også i grenseoverskridende situasjoner. Slik sikrer man like rammebetingelser ikke bare mellom norske og grenseoverskridende aktører, men også mellom grenseoverskridende tjenester som rapporteres uoppfordret og grenseoverskridende tjenester som ikke rapporteres. ESA uttalte i november 2017 at de vil avvente virkningene av de endrede reglene, før det tas stilling til spørsmålet om EØS-strid.

Skattefritak for stat og kommune mv.

ESA har foreløpig konkludert med at gjeldende regler om skattefritak og konkursimmunitet for stat og kommune mv. innebærer støtte som ikke er forenlig med EØS-avtalen. ESA foreslo som avhjelpende tiltak at det innføres utskillingsplikt for offentlig økonomisk aktivitet. Regjeringen opprettet i juni 2016 en ekstern arbeidsgruppe som bl.a. skulle utrede og vurdere konkurranseforholdene mellom offentlig og privat virksomhet samt spørsmålene som er reist i ESA-saken. Arbeidsgruppen leverte sin rapport i januar 2018. Rapporten har vært på høring med frist for innspill 2. mai. Det er også dialog med ESA om det videre arbeid med saken. Regjeringen vil i lys av høringssvarene og dialogen med ESA ta stilling til hvordan saken skal følges opp.

Avtale mellom Norge og EU for å bekjempe merverdiavgiftsvindel

I februar 2018 ble det undertegnet en bilateral avtale mellom Norge og EU om administrativt samarbeid for å bekjempe internasjonal merverdiavgiftsvindel. Avtalen er forventet å tre i kraft før sommeren 2018. Gjennom avtalen vil norske skattemyndigheter og skattemyndighetene i EU-statene utveksle informasjon med sikte på å avdekke forsøk på merverdiavgiftsvindel, samt bistå hverandre

med innkreving av merverdiavgift. Selve avtalen er bilateral og ligger utenfor EØS-samarbeidet som sådant, men den omfattende handelen mellom Norge og EU øker risikoen for svindel med merverdiavgift, og det gode samarbeidet vi har gjennom EØS har muliggjort denne avtalen.

Differensiert arbeidsgiveravgift

Gjeldende ordning med geografisk differensierte satser for arbeidsgiveravgift omfattes av statsstøttereglene og er godkjent av ESA ut 2020. I 2014 måtte bl.a. transport- og energiforetak tas ut av ordningen på grunn av endringer i EUs og ESAs retningslinjer. De berørte departementene har siden den gang arbeidet tett opp mot Europakommisjonen og ESA for å få til endringer i EØS-regelverket, slik at reduserte arbeidsgiveravgiftssatser igjen kunne tillates for transport og energi. Europakommisjonen innlemmet i 2017 norske forslag til endringer i gruppeunntaksforordningen, og disse endringene ble igjen innlemmet i EØS-avtalen og i norsk rett. Fra 1. januar 2018 gjelder igjen differensierte satser for transport og energi. Ordningen er meldt til ESA under gruppeunntaksforordningen.

Videre har ESA til vurdering hvorvidt Norge er forpliktet under tjenestefriheten til å gjeninnføre en tidligere spesialregel om differensierte satser for ambulerende virksomhet. Den såkalte «unntaksregelen» åpnet på nærmere vilkår for å benytte den lavere satsen i sonen hvor et arbeid ble utført i stedet for den høyere satsen i sonen der foretaket var registrert. Etter en runde i EFTA-domstolen, hvor ESA ble pålagt å gjøre nærmere undersøkelser av om regelen var i samsvar med EØS-avtalens statsstøtteregler, ble regelen suspendert i 2016.

ESA konstaterte i 2017, etter å ha gjennomført de påkrevde undersøkelsene, at regelen var i samsvar med statsstøttereglene. Regjeringen besluttet imidlertid at en gjeninnføring av regelen ikke skulle prioriteres for 2018. Det ESA nå er i ferd med å vurdere, er hvorvidt Norge har en plikt til å gjeninnføre regelen, for å ivareta hensynet til fri flyt av tjenester over landegrensene. Det er forventet at ESA vil komme med sin avgjørelse i 2018. Plikten for ambulerende virksomhet til å benytte den høyere satsen i sonen hvor hoveddelen av arbeidet foregår, gjelder fortsatt (omgåelsesregelen).

Leterefusjon i petroleumsskatten

Bellona klaget 21. august 2017 den norske regelen om årlig refusjon for skatteverdien av letekostnader i petroleumsskatten inn for ESA. Bellona hevder at leterefusjon for selskaper som ikke er i skatteposisjon, utgjør ulovlig statsstøtte i strid med EØS-avtalens artikkel 61. Det er innledet dialog mellom ESA og Norge om saken. Leterefusjon er en integrert del av petroleumsskatten og innebærer at petroleumsselskaper uten skattbar inntekt har rett til årlig utbetaling av skatteverdien (78 pst.) av letekostnadene på samme tidspunkt som etablerte petroleumsselskaper med skattbart overskudd har rett til fradrag. I brev til ESA 9. februar 2018 fastholder Finansdepartementet at reglene om leterefusjon ikke innebærer statsstøtte.

Begrensning av rentefradraget i selskap

I en grunnlagt uttalelse 25. oktober 2016 konkluderte ESA med at gjeldende rentebegrensningsregler er i strid med EØS-avtalen (etableringsretten) fordi det mangler en unntaksregel («sikkerhetsventil»). I brev 31. januar 2017 til ESA har Finansdepartementet fastholdt at gjeldende regler er i samsvar med EØS-retten. Departementet informerte samtidig ESA om at det pågår et arbeid med å endre reglene. I statsbudsjettet for 2018 ble det varslet at regjeringen vil fremme lovforslag med sikte på at endringer i rentebegrensningsreglene kan tre i kraft med virkning fra 2019.

Særavgiftene på sjokolade- og sukkerverer

Stortinget vedtok som et ledd i behandlingen av statsbudsjettet for 2018, betydelige økninger i særavgiftene på sjokolade og sukkerverer, samt særavgiften på alkoholfrie drikkevarer. På bakgrunn av klager fra bransjen behandles saken nå av ESA under statsstøtteregelverket.

Problemstillingene ESA vurderer er bl.a. om avgiftene kan sies å utgjøre statsstøtte og i så fall om støtten utgjør ny eller eksisterende støtte. Sjokolade- og sukkervereavgiften og avgiften på alkoholfrie drikkevarer eksisterte da EØS-avtalen trådte i kraft, og har derfor ikke vært notifisert tidligere.

Diverse saker

I tillegg pågår det diskusjoner med ESA i en rekke løpende saker på skatteområdet, herunder på fritak på området for formuesskatt, pensjonsbeskatning, skatt på online spillgevinster, samt på området for registreringsavgift og visse andre særavgifter.

Forsvarsdepartementet (FD)

Styrket sikkerhets- og forsvarspolitisk dialog med EU

Gitt Norges bidrag til europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk, ønsker regjeringen å videreutvikle den politiske dialogen om dette saksfeltet. Norge vil videreføre de etablerte sikkerhetspolitiske konsultasjoner på statssekretærnivå og embetsnivå med EUs utenrikstjeneste. Vi vil også arbeide for at Norge skal kunne delta på styremøter i Det europeiske forsvarsbyrået (EDA), på politisk nivå.

Vi vil følge opp dialogen med EUs utenrikstjeneste (EEAS) om iverksettingen av EUs nye globale strategi for utenriks- og sikkerhetspolitikken som ble presentert og tiltrådt av medlemslandene i 2016.

Kapabilitetsutvikling og utvikling av det europeiske forsvarsmateriellmarkedet

Norge vil følge oppfølgingen av Kommisjonens handlingsplan for europeisk forsvar (European Defence Action Plan) tett. Som ledd i dette vil Norge videreføre sin deltakelse i forsøksprogrammet (Preparatory Action) for forsvarsforskning som Kommisjonen vil gjennomføre i perioden 2017-2020 i samarbeid med EDA som utførende etat (Executive Agency).

Norge vil også arbeide aktivt for å få mulighet til å delta i den delen av EUs forsvarsfond som går på utvikling og produksjon av forsvarskapabiliteter, det såkalte European Defence Industry Development Program (EDIDP). Vi vil også videreføre dialogen med Kommisjonen og EDA om forsvarsindustri- og markedsspørsmål, herunder det videre arbeidet med praktiseringen av EUs direktiv for forsvars- og sikkerhetsanskaffelser.

Deltakelse i EUs krisehåndteringsoperasjoner

Norge vil vurdere deltakelse i EUs militære operasjoner, der det er hensiktsmessig og relevant.

Styrket samarbeid mellom Nato og EU

Et bedre samarbeid mellom EU og Nato er svært sentralt for Norge, og er viktigere enn noensinne gitt den endrete sikkerhetssituasjonen i Europa og i våre nærområder, og kommende britisk uttreden av EU. Felleseklæringen mellom EU-Nato fra juli 2016 representerer et godt grunnlag for et intensivt praktisk samarbeid mellom de to organisasjoner.

Norge vil legge vekt på betydningen av komplementær og gjensidig forsterkende innsats innen militær mobilitet, krisehåndtering, kapasitetsbygging, kapabilitetsutvikling og forsvar mot digitale trusler og hybrid krigføring. Styrket koordinering og samarbeid innen maritim sikkerhet vil også bli fremhevet fra

norsk side. Samarbeidet EU-NATO blir sentralt tema under NATO-toppmøtet i juli 2018, og her vil Norge bidra.

Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet)

Antibiotikaresistens

Regjeringen har ambisiøse mål for arbeidet mot antibiotikaresistens. Antibiotikaresistens er et raskt voksende problem i verden og utgjør en alvorlig trussel mot global helse. Vi risikerer en fremtid uten effektive antibiotika, der banale skader, operasjoner og infeksjoner, som i dag regnes som ufarlige, igjen kan få dødelige utfall. Helsesystemenes bærekraft og økonomi vil bli kraftig utfordret. Denne type tiltak krever bredt internasjonalt samarbeid, både praktisk og regulatorisk og vi må bidra til at ulike fagområder (folkehelse, dyrehelse, landbruk og miljø) samordner sine tiltak.

Spørsmålet er også høyt på den politiske og faglige agendaen i EU. Kommisjonen la den 29. juni 2017 frem en oppdatert One Health Action Plan against Antimicrobial Resistance (AMR). Planen er tredelt – å gjøre EU til beste region, å styrke forskning, utvikling og innovasjon innen AMR og å være med og forme den globale agendaen.

Planen vil konkret bli fulgt opp innen flere regelverksområder. Regelverksutviklingen omfatter blant annet utfyllende regelverk til den nye dyrehelseforordningen og en ny forordning om veterinære legemidler og medisinfôr. Videre peker planen på viktigheten av at landene lager nasjonale handlingsplaner og det konkretiseres flere tiltak for å bistå landene med å utarbeide slike planer. Videre omtaler EUs handlingsplan tiltak for å styrke forskning og utvikling, samt bidra til økt global bevisstgjøring av utfordringene med antimikrobiell resistens.

Det er viktig med et aktivt samarbeid med EU når det gjelder globale tiltak innenfor internasjonale organer som Verdens helseorganisasjon, FAO og Verdens dyrehelseorganisasjon. Innsatsen mot antibiotikaresistens skjer i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Norge har en nasjonal ekspert på antibiotikaresistens i Europakommisjonen DG SANTE.

Nytt regelverk for godkjenning og bruk av veterinære legemidler

Kommisjonen fremmet tre forordninger for veterinære legemidler og medisinfôr i september 2014. Parlamentet kom til enighet om en posisjon 10. mars 2016, mens Rådet har brukt lang tid på å behandle regelverket. Det ble imidlertid enighet i Rådet 20. desember 2017. Rådet har nå mandat til å kunne starte trilogforhandlinger med Kommisjonen og Parlamentet. Trilogforhandlingene startet 31. januar 2018 med mål om ferdigstilling av regelverket innen utgangen av 2018. Så snart regelverket er vedtatt, vil arbeidet med å utarbeide gjennomføringsrettsakter starte.

Forslaget vil bidra til økt beskyttelse av menneskers og dyrs helse, samt være et viktig bidrag for å begrense utviklingen av antibiotikaresistens. Forordningene er i vesentlig grad basert på gjeldende regelverk for godkjenning og bruk av legemidler. Når det gjelder sentral godkjenningsprosedyre for veterinære legemidler, krav til dokumentasjon av legemidler beregnet til begrensede markeder og veterinærers forskrivning av antibiotika, har Norge arbeidet for å påvirke forslaget. Dette må fortsette gjennom arbeidet med å utarbeide gjennomføringsrettsakter. Helse- og omsorgsdepartementet samarbeider med Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet om oppfølgingen.

Ny kontrollforordning

Forordning (EU) nr. 882/2004 om offentlig kontroll for å sikre verifisering av etterlevelse av regelverket for mat, fôr, dyrehelse og dyrevelferd (kontrollforordningen) vil bli erstattet av en ny forordning, som ble vedtatt 15. mars 2017. Ny kontrollforordning har i stor grad samme mål som tidligere, men omfanget er utvidet. Den gjelder nå også plantehelse, biprodukter, økologiske produkter, plantevernmidler, geografisk opprinnelsesmerking, GMO samt svindel med landbruksstandarder.

Målet er å sikre at myndigheter opptrer enhetlig og helhetlig i tilsynet med etterlevelsen av regelverket på matområdet, dyrehelse, plantehelse og fôr, at de har utarbeidet systemer for oppfølging og gjennomføring av årlige kontrollprogrammer og håndhever regelverket. Den stiller som tidligere høye krav til kompetanse, opplæring og tilstrekkelig antall medarbeidere, risikobasering, effektivisering og effekt av tilsyn og revisjoner. Forordningen danner rammen for alt tilsyn og kontroll i matkjeden.

Ny kontrollforordning gir over 70 hjemler til Kommisjonen for å fastsette gjennomføringsrettsakter. Arbeidet med dette er godt i gang i Kommisjonen. Mange av disse rettsaktene må være ferdige til kontrollforordningen skal tre i kraft 14. desember 2019. Det vil medføre et stort arbeid å følge opp utviklingen av bestemmelser, spesielt når det gjelder kjøttkontroll og importkontroll. Norge deltar i arbeidsgrupper under Kommisjonen for dette arbeidet og vi har påvirkningsmuligheter gjennom dette. Vi deltar også i uformelle arbeidsgrupper under Head of Food Agencies (HoA)-nettverket. Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider om oppfølgingen.

Matsvindel

Kommisjonen erklærte i 2013 nye prioriteringer og tiltak for å styrke arbeidet med å bekjempe matsvindel. Dette omfatter blant annet å bygge et nettverk for å styrke utveksling og samarbeid mellom medlemslandene og bygge opp kompetanse om gode metoder for å avdekke og bekjempe matsvindel i matproduksjonskjeden. Dette arbeidet har dekket hele matproduksjonskjeden inkludert fôr og biprodukter. I november 2015 ble det opprettet et nytt meldesystem, AAC (Administrative Assistance and Cooperation system) som er et IT-verktøy, driftet av Kommisjonen, som skal være til hjelp for medlemsstatene for utveksling av informasjon eller anmodning om bistand på områdene fôrvarer og næringsmidler. Norge er en aktiv deltager i dette systemet og det er Mattilsynet som er kontaktpunktet.

Mattilsynet deltar og i flere årlige internasjonale aksjoner. OPSON aksjoner driftes av Europol og mer enn 60 land deltar. I Norge er det Tolldirektoratet og Mattilsynet som samarbeider om de nasjonale aktivitetene.

Bekjempelse av matsvindel er viktig for Norge også, og det er en forventning at Mattilsynet har fokus på dette. I 2018 vil Norge lede et nordisk prosjekt for utarbeidelse av en felles nordisk trusselvurdering. Videre vil Mattilsynet også ha oppmerksomhet på videreutvikling av effektive metoder for å avdekke og bekjempe matsvindel.

Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter

Det pågår en prosess i EU for revidering av hele økologiregelverket, og det foreligger et utkast til Europaparlaments- og Rådsforordning om økologisk produksjon og merking av økologiske produkter, som vil erstatte regelverket på dette området. Det er foreslått en rekke endringer som vil kunne ha konsekvenser for økologisektoren i Norge. I 2017 har det vært gjennomført trilogiforhandlinger mellom Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen. Europaparlamentet ga sin formelle tilslutning 19. april 2018 og det forventes at Rådet vil gi sin tilslutning i nær fremtid. Regelverket er foreslått å gjelde fra 1. januar 2021. Det vil i de neste 2-3 årene være en prosess i Komiteen for økologisk produksjon i

forbindelse med gjennomføring av utfyllende detaljerte regler for flere områder i regelverket. Saken vil bli fulgt opp av Landbruks- og matdepartementet i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet.

Dyrehelse

Ny forordning om smittsomme dyresykdommer ble vedtatt 9. mars 2016. Forordningen fornyer og erstatter dagens EU-regelverk, og opphever nærmere 40 tidligere rettsakter. Denne nye og overordnede forordningen fastslår generelle prinsipper for alle dyreslag og alle typer dyrehold, inkludert akvatiske dyr. Viktige prinsipper er styrking av det forebyggende arbeidet, overvåking og beredskap. Fokus er på en risikobasert og proaktiv forebygging. Det har også vært et mål å tydeliggjøre ansvarsfordelingen mellom myndigheter og næringsaktører, og å minske de administrative byrdene.

EUs dyreheslov omfatter også fisk. Regelverket vil ha stor betydning for utviklingen av norsk akvakulturnæring. Kommisjonen er i ferd med å utvikle det implementerende regelverket til denne nye forordningen. Norge følger dette arbeidet tett. Norge har derfor sendt en nasjonal ekspert på landdyrhelse til Kommisjonen og er i tillegg i ferd med å sende en nasjonal ekspert innen fagområdet fiskehelse, for å bistå Kommisjonen i dette arbeidet. Saken vil bli fulgt opp av Landbruks- og matdepartementet i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet.

Husdyravl

Europaparlamentet og Rådet vedtok 8. juni 2016 en ny rettsakt for husdyravl, forordning (EU) 2016/1012. Forordningen samler avlsregelverket for artene storfe, småfe, svin og hest i en forordning, og er således en forenkling. Det er ikke foretatt store materielle endringer i forhold til dagens bestemmelser. På enkelte områder er det likevel foretatt en del presiseringer. Det er viktig for Norge at regelverket ivaretar hensynet til å bevare nasjonale raser.

Forordningen gir Kommisjonen anledning til å utforme og vedta delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter på noen områder i forordningen, og i 2017 vedtok Kommisjonen fire rettsakter som utfyller bestemmelsene i avlsforordningen. Norge er med i en ekspertarbeidsgruppe for zootechnics. I denne arbeidsgruppa diskuterer man blant annet erfaringer og utfordringer med implementeringen av forordningen i de ulike medlemslandene. Norge har gitt skriftlig innspill tidligere i regelverksprosessen, og fortsetter å følge prosessen med utforming av utfyllende regelverk. Saken følges opp av Landbruks- og matdepartementet.

Gjødsel

I mars 2016 publiserte Kommisjonen et utkast til nytt gjødselregelverk. Regelverket er nå til politisk behandling gjennom trilogforhandlinger mellom Kommisjonen, Europaparlamentet og Rådet. Det er særlig krevende å oppnå enighet om maksimalt innhold av kadmium i mineralgjødsel, samt tidsramme for reduksjoner fra dagens nivå.

Det nye regelverket er en del av EUs satsning på den sirkulære økonomien. Avfall og biprodukter skal utnyttes, viktige næringsstoffer skal tas vare på og nye arbeidsplasser skal skapes. Forslag til nytt regelverk innebærer at dagens regulering av uorganisk gjødsel i forordning (EU) nr. 2003/2003 (gjødselforordningen) erstattes av en ny forordning som også vil omfatte organiske produkter. Det nye regelverket er et produktregelverk og omfatter et bredt spekter av produkter av både organiske og uorganiske opphav med blant annet gjødselende og jordforbedrede egenskaper. Bruken av produktene er tenkt regulert nasjonalt. Det er ikke lagt opp til at det skal være obligatorisk å markedsføre gjødsel etter dette regelverket, men det vil være et valgfritt alternativ til nasjonalt produktregelverk.

Regelverket er svært ulikt dagens norske regelverk på området, både når det gjelder oppbygging og innhold. Innholdet berører også områdene plante helse og fremmede organismer, som ikke er del av EØS-avtalen. Det stilles mange krav til produsentene og produktene for å sikre at produktene ikke skal innebære noe risiko for menneskers, dyrs eller planters helse eller for miljøet. Flere av kravene er imidlertid ulike de kravene som finnes i dagens norske regelverk. Dette gjelder blant annet grenseverdiene for tungmetall. Mattilsynet vil med bidrag fra Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) og i samarbeid med Miljødirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) vurdere hvilke konsekvenser en eventuell implementering av det kommende regelverket vil ha. Landbruks- og matdepartementet følger opp saken.

Plantevernmidler – hormonforstyrrende stoffer

Hormonforstyrrende stoffer (HFS) er stoffer som påvirker funksjonen til hormoner og som kan ha ulike skadelige effekter på helse og miljø. Arbeidet med fastsetting av kriterier for å identifisere hormonforstyrrende stoffer (HFS) i stoffer som kan inngå i plantevernmidler har fra Kommisjonens side vært svært forsinket. Kommisjonen la frem utkast til kriterier for hormonforstyrrende stoffer i juni 2016, og har etter dette revidert forslaget. Det er positivt at Kommisjonen arbeider med å fastsette kriterier for å identifisere slike stoffer. Vi mener imidlertid at det fremlagte forslaget fra Kommisjonen ikke er akseptabelt, blant annet fordi kun klare HFS vil fanges opp ved de foreslåtte kriteriene fra Kommisjonen. Norge følger prosessen tett og det er gitt skriftlige innspill. Forslaget til kriterier gjelder for både plantevernmidler og biocider, saken følges opp i et samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Kommisjonen har også startet en gjennomgang av regelverket for godkjenning av plantevernmidler samt regler for rester av plantevernmidler i mat og fôr. Kommisjonen jobber også med oppfølging av direktivet om bærekraftig bruk av plantevernmidler, der de blant annet vil fastsette indikatorer for risiko knyttet til bruken.

Fôrregelverket

Gjeldende regelverk for fôrvarer er under kontinuerlig justering. En stor jobb er knyttet til ny-godkjenning, re-godkjenning og utvidet godkjenning av fôrtilsetningsstoffer. Kommisjonen har igangsatt en revisjon av vedleggene til fôrtilsetningsstoffregelverket, knyttet til funksjonelle grupper av tilsetningsstoffer og krav til søknad om godkjenning. Denne revisjonen skal være ferdigstilt innen utgangen av 2018. Det pågår også kontinuerlig justering av grenseverdier for fremmedstoffer og krav til merking og omsetning. Norge er initiativtaker til en generell havbrukstilpasning av fôrregelverket. Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet følger opp innen sine respektive områder.

Regelverk om genmodifiserte næringsmidler og fôrvarer (GMO)

Den felles GMO-reguleringen i EU berører både miljø- og mat- og fôrregelverket. EØS-avtalen og tilpasningsteksten til EUs GMO-utsetningsdirektiv, som er gjennomført i genteknologiloven, gir Norge anledning til å fatte avvikende vedtak i forhold til EU, med henvisning til vår nasjonale lovgivning. EUs GMO-forordninger for mat og fôr fra 2003 harmoniserer regelverket for godkjenning, merking og sporbarhet av næringsmidler og fôrvarer som består av, inneholder eller er produsert på grunnlag av genmodifiserte organismer. Forordningene er enda ikke tatt inn i EØS-avtalen. Målet er å bli enige om tilpasningstekster i EØS-avtalen til EUs GMO-forordninger som gir EØS/EFTA-statene rett til å fatte egne nasjonale vedtak etter at vedtak er fattet i EU. Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet samarbeider om oppfølgingen av regelverket.

Biologisk og kjemisk mattrygghet

Regelverket om hygiene gjelder for hele matkjeden og har følgelig stor betydning for alle aktører i kjeden. Det pågår løpende arbeid med utvikling av gjennomføringsregler og retningslinjer knyttet til dette regelverket, herunder bestemmelsene om mikrobiologiske kriterier.

Tilsvarende er det løpende utvikling av regelverket knyttet til bruken av kjemiske stoffer i matkjeden for eksempel bruken av plantevernmidler og plantevernmiddelrester i mat, veterinære legemiddelrester, tilsetningsstoffer, matkontaktmaterialer, forurensende stoffer mv. Mattilsynet følger dette arbeidet i EU tett, og vil følge opp det nye regelverket om godkjenning og bruk av plantevernmidler og handlingsplanen på området.

Det arbeides også med ny regulering av kvikksølv i fisk og 3-MCPD-estere, og det er økt fokus på regulering av naturlige plantegifter i mat. EU har nylig vedtatt nytt regelverk for akrylamid, som stiller strengere krav til virksomhetene om å redusere nivåene av akrylamid. I 2018 og 2019 vil kommisjonen arbeide med å revidere regelverket for matkontaktmateriale med henblikk på blant annet å regulere trykkfarger. Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider om oppfølgingen.

Merking

Forordningen (EU) nr. 1169/2011 om matinformasjon til forbrukerne, trådte i kraft i desember 2014. Forordningen gir bestemmelser om merking og markedsføring av matvarer. Det har kommet nye bestemmelser som skal gi forbrukerne bedre muligheter for å ta velbegrunnede valg. Dette gjelder for eksempel opprinnelsesmerking, mulig ingrediensliste og næringsdeklarasjon på alkoholholdige drikkevarer, regulering av transfett. Disse bestemmelsene pålegger Kommisjonen å utrede områdene og eventuelt foreslå utfyllende regelverk. Arbeidet vil trolig pågå i lang tid fremover, da de fastsatte tidsfristene i liten grad er overholdt.

Stortinget har bedt regjeringen sørge for å ta initiativ til bedre merkeordninger for mat, som også stiller krav til opprinnelsesmerking på bearbejdede kjøttprodukter og meieriprodukter. EU har allerede fastsatt utfyllende bestemmelser om merking av kjøtt fra svin, får, geit og fjørfe. Disse er tatt inn i norsk rett. Utfyllende regler om frivillig opprinnelsesmerking er under utarbeidelse i EU. Dette gjelder i tilfeller hvor hovedingrediensen ikke har den samme opprinnelse som den som er angitt for produktet. Kommisjonen har utredet og forkastet å lage krav om obligatorisk opprinnelsesmerking av melk, melk som ingrediens og kjøtt som ingrediens. Norge vil likevel søke å påvirke regelverket i tråd med Stortingets anmodningsvedtak og vil samtidig også se nærmere på hvilket handlingsrom som faktisk eksisterer til nasjonale ordninger for opprinnelsesmerking.

Reglene om holdbarhetsmerking er relevante for arbeidet med å redusere matsvinn. Dette har høy prioritet i EU og Norge. Spørsmålet om hvorvidt reglene for holdbarhet har betydning for mengden mat som kastes, diskuteres derfor. Kan for eksempel listen over matvarer som ikke behøver å holdbarhetsmerkes, utvides? Norge vil også arbeide videre for å påvirke regelverket for holdbarhet av egg. Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken, i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet når det gjelder opprinnelsesmerking og matsvinn.

Revisjon av regelverket for barnemat

Utkast til ny forordning om bearbejdet kornbasert barnemat og annen barnemat var til avstemning i Europaparlamentet i januar 2016. Kommisjonen ble imidlertid bedt om å fremme et nytt utkast til forordning. En av årsakene til dette var at sukkernivåene var høyere enn det WHO anbefaler.

Kommisjonen har besluttet å gjøre et grundig arbeid i forbindelse med utarbeidelsen av ny rettsakt. Dette innebærer blant annet et omfattende kartleggingsarbeid i regi av "Joint Research Centre" og

ulike EFSA-vurderinger. EFSA vil se på egnet ernæringsmessig sammensetning, anbefalt tidspunkt for introduksjon av fast føde, revurdere de nåværende grenseverdiene for pesticidnivåer og muligens også vurdere bruk av aromastoff til sped- og småbarn.

Innovasjon har medført betydelig endringer av utvalget av produkter til sped- og småbarn. Norge imøteser at regelverket revideres. Vi støtter et grundig arbeid i forbindelse med revisjonen og vil følge arbeidet tett da det gjelder næringsmidler til sårbare grupper. Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken.

Forordning om ernærings- og helsepåstander

Påstandsforordningen (EF) nr. 1924/2006 regulerer muligheten til å bruke påstander om at et næringsmiddel har særlig positive egenskaper på grunn av innhold av energi eller næringsstoffer, eller om sammenhenger mellom et næringsmiddel og helse. Formålet er å harmonisere bruken av slike påstander innenfor EØS-området. Forordningen trådte i kraft i EU i 2007. Den ble gjennomført i norsk rett som forskrift om ernærings- og helsepåstander om næringsmidler i februar 2010.

Det fremgår av påstandsforordningen at såkalte ernæringsprofiler skulle fastsettes før 2009 for å legge føringer for hvilke matvarer som skulle omsettes med ernærings- og helsepåstander og hvilke som ikke skulle kunne det. Dette ble imidlertid ikke gjort. Kommisjonen tok opp igjen arbeidet høsten 2016 og utreder om det fremdeles er ønskelig å etablere slike ernæringsprofiler. Norge har gitt innspill til Kommisjonen om at Norge ønsker at slike ernæringsprofiler blir etablert.

Det er fortsatt helsepåstander som ikke har blitt håndtert av Kommisjonen etter at medlemsland i 2008 skulle melde inn helsepåstander (jf. artikkel 13 i påstandsforordningen). Det gjelder påstander som er knyttet til planter og urter (ca. 1500 påstander). Det foregår for tiden en diskusjon knyttet til hvilke kriterier som skal brukes til å vurdere disse påstandene, og om det eventuelt også er behov for nytt regelverk som blant annet regulerer innhold. Dette er en kompleks diskusjon og Norge vil vurdere nærmere hvilken holdning vi skal ha utfra forslag som Kommisjonen vil foreslå. Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken.

Revisjon av "ny-mat" forordningen

Forordning (EF) nr. 258/97 om ny mat (ny mat-forordningen) ble endelig gjennomført i norsk rett i juli 2015. Ny mat er definert som mat som ikke var på det europeiske markedet før 1997. En ny forordning om ny mat, forordning (EU) nr. 2015/2283, ble vedtatt i EU 25. november 2015. Denne vil erstatte forordning 258/97, og gjelder fra 1. januar 2018. Den ble gjennomført i norsk rett i forskrift 25. juli 2017 nr. 1215 om ny mat.

Forordningen vil klargjøre definisjonen av ny mat og innføre en enklere EU-sentralisert godkjenningsprosedyre. Det eksisterende systemet med individuelle godkjenninger erstattes av et system med generelle godkjenninger. Godkjente ny mat-produkter vil inkluderes i en unionsliste. For ny mat som er tradisjonelle matvarer fra tredjeland innføres en meldeordning som er basert på en forenklet risikovurdering, som baserer seg på bruk i lang tid (minst 25 år) og uten at det er påvist helseskader («history of safe use»). Det blir mulig å gi individuelle godkjenninger med databeskyttelse i en periode på maksimalt inntil 5 år, når det er utviklet ny kunnskap. Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken.

Alkoholsterke drikker (sprit)

Kommisjonen oversendte 1. desember 2016 et forslag til endringer av forordning (EU) 110/2008 om alkoholsterke drikker til Rådet og Europaparlamentet. Forslaget oppdaterer gjeldende forordning, herunder registreringsprosedurene for geografiske betegnelser. Forslaget legger også opp til at

kommisjonen skal etablere et eget, nytt elektronisk register som skal inneholde de geografiske betegnelsene på alkoholsterke drikker som til enhver tid er beskyttet i EU.

Norge har de beskyttede betegnelsene Norsk Vodka og Norsk Akevitt under dagens regelverk. Det vil bli jobbet videre for fortsatt beskyttelse av disse betegnelsene under revidert regelverk. Forslagets mer detaljerte og omfattende krav og prosedyrer for beskyttelse av geografiske betegnelser på alkoholsterke drikker, antas å kunne medføre mer arbeid for myndighetene sammenliknet med dagens bestemmelser. Landbruks- og matdepartementet følger opp saken.

Revisjon av drikkevannsdirektivet

Kommisjonen la 1. februar 2018 fram et forslag til revidert drikkevannsdirektiv. Drikkevannsområdet er i dag regulert ved direktiv 98/83/EF, og Norge er positive til en revisjon av disse bestemmelsene. Kommisjonen foreslår å stille krav om at vannforsyningsystemene må gjennomføre en farekartlegging og håndtere de farer de avdekker, et prinsipp som allerede er forskriftsfestet i Norge i ny drikkevannsforskrift som trådte i kraft i 2017.

Kommisjonen foreslår videre å oppdatere listen over stoffer og parameterverdier i tråd med WHOs anbefalinger. Forslaget inneholder også bestemmelser om bedre sikring av vannforsyningen, bedre tilgang til drikkevann og bestemmelser om at borgerne skal få bedre informasjon om drikkevannet i sitt nærrområde.

Norge har støttet opp om mange av revisjonens forslag, blant annet å stille krav om en risikobasert tilnærming, slik også WHO anbefaler i sin "Water Safety Plan". Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Medisinsk utstyr

EU vedtok 5. april 2017 to nye forordninger om medisinsk utstyr som skal erstatte dagens tre direktiver. Formålet med det nye regelverket er å styrke pasientsikkerheten og sørge for en lik anvendelse av regelverket i medlemsstatene. For in vitro diagnostisk medisinsk utstyr er det en fem års overgangsperiode før regelverket trer i kraft og for øvrig medisinsk utstyr er overgangsperioden tre år. De nye forordningene er til vurdering i EØS/EFTA-landene og vil tas inn i EØS-avtalen. Det er trolig behov for tilpasningstekster for å kunne gjøre dette.

Gjennomføring av forordningene i norsk rett vil medføre behov for både lov- og forskriftsendringer. I tillegg til de to hovedforordningene er det gitt hjemmel til 82 gjennomføringsrettsakter, hvorav 18 er obligatoriske og derfor må være på plass samtidig som det nye regelverket trer i kraft. Det nye regelverket vil innebære store endringer sammenlignet med dagens krav til medisinsk utstyr. Innenfor nær sagt alle områder i lovgivningen settes det nye, og i stor grad, strengere krav. Det nye regelverket utvider også myndighetenes ansvar og oppgaver hva gjelder samarbeid og overvåking. For alle relevante aktører, herunder produsenter, tekniske kontroll organ og Legemiddelverket, som er fag- og tilsynsmyndighet i Norge, vil det nye regelverket vil innebære økonomiske og administrative konsekvenser.

Legemiddelverket deltar som fag- og tilsynsmyndighet i ulike arbeidsgrupper under Europakommisjonen hvor både gjennomføring av hovedforordningene samt utarbeidelsen av gjennomføringsrettsakter er tema.

Bærekraftig legemiddelmarked

Våren 2016 vedtok Rådet flere konklusjoner knyttet til å styrke balansen i legemiddelsektoren i EU og medlemslandene. Et av oppfølgingspunktene for Europakommisjonen var å lage en oversikt over de eksisterende reglene knyttet til markedsføringstillatelse og en analyse av hvilke incentiv disse reglene gir til utvikling av nye legemidler og prisfastsettelse av nye legemidler. Bakgrunnen for rådskonklusjonene er det økte prisnivået på nye legemidler, som har vært observert de siste årene og som skaper bekymring i de fleste EU-landene. Flere land hevder at prisnivået ikke er bærekraftig. Europakommisjonen har bestilt en utredning av Copenhagen Economics.

Når rapporten fra Copenhagen Economics foreligger vil det kreve oppfølging, men form og omfang på oppfølgingen vil avhenge av hvilke konklusjoner som trekkes i rapporten, men Kommisjonens veikart viser at det godt kan være tale om regelverksendringer.

Legemiddelmangel

Internasjonalt er legemiddelmangel et betydelig problem. Siden 2010 er antall meldinger om leveringssvikt av legemidler i Norge mer enn firedoblet. Det er veldig varierende hvor alvorlige mangelsituasjonene er, hvor lenge de varer og om vi finner alternative løsninger. Produksjonsproblemer, avregistrering og et lite attraktivt norsk marked er hovedårsaken til økningen. Legemiddelprodusentene har plikt til å melde alle tilfeller av avbrudd i legemiddelforsyningen til Legemiddelverket, men dette gjelder bare for legemidler med markedsføringstillatelse i Norge. Meldeordningen er hjemlet i EØS-regelverket for legemidler. Legemiddelverket har derfor god oversikt over mangelsituasjoner som skyldes forhold hos legemiddelprodusentene, slik som produksjonsvansker eller avregistreringer. I tillegg kan mangel skyldes problemer med distribusjon av legemidler eller videresalg av legemidler. I Norge er det lave priser på originallegemidler, og videresalg til andre land, såkalt paralleleksport, forekommer.

Siden utfordringene relatert til legemiddelmangel er mangeartede og henger nøye sammen finnes det ingen enkel løsning på problemet. EU forsøker på ulike nivåer å ta fatt i utfordringene knyttet til legemiddelmangel. Norge deltar i HMA/EMA task force on availability of appropriately authorised medicines. I tillegg har Kommisjonen startet et arbeid for å se på om dagens regelverk gir tilstrekkelig muligheter for rasjonering, prioriteringer og sanksjoner/reaksjoner. Helse- og omsorgsdepartementet vil følge opp dette arbeid.

Health Technology Assements (HTA)

Europakommisjonen fremmet 31. januar 2018 forslag til en forordning om samarbeid om medisinske metodevurderinger (Health Technology Assessment – HTA) i EU for Rådet og Europaparlamentet. Forslaget gir Europakommisjonen hjemmel til permanent finansiering av europeisk HTA-samarbeid knyttet til særlig to teknologiområder: Legemidler med nye virkestoffer eller innenfor nye terapi områder som får markedsføringstillatelse gjennom sentral godkjenningssprosedyre i Det europeiske legemiddelbyrået, samt visse typer medisinsk utstyr med høy risiko. Forslaget legger opp til en samordning av HTA-arbeidet i EU med både obligatoriske og frivillige samarbeidsområder mellom medlemslandene.

Utkastet til forordning omfatter fire områder:

1. Felles evaluering av klinisk relativ effekt for legemidler med nye virkestoffer og innenfor nye terapiområder som godkjennes gjennom sentralprosedyre og for noen typer medisinsk utstyr i de høye risikoklassene.
2. Vitenskapelig rådgivning hvor utviklere av legemidler eller medisinsk utstyr kan søke råd fra HTA-myndigheter med hensyn til krav til dokumentasjon og data.

3. Identifisering av ny teknologi slik at disse på et tidlig stadium kan inkluderes i det felles samarbeidet.
4. Frivillig samarbeid på områder utenfor forordningens virkeområde.

Forslaget er overordnet, i den forstand at kun rammeverket for finansiering av et permanent HTA-samarbeid beskrives. Gjennomføringsrettsakter med nærmere detaljer om arbeidsmåter, prosedyrer, faglige krav til felles vurderinger av relativ klinisk effekt etc. vil utarbeides etter at forordningen er vedtatt.

Sikkerhetsanordninger på legemiddelemballasje

Forordning 2016/161 om sikkerhetsanordninger på legemidler, har sin bakgrunn i direktivet om å forhindre forfalskninger av legemidler (direktiv 2011/62). Det var den alarmerende økningen av antallet forfalskede legemidler i EU som lå til grunn for det nye regelverket. Det hadde vist seg at forfalskede legemidler hadde blitt kanalisert gjennom den lovlige distribusjonskjeden.

Legemidler kan være forfalsket med hensyn til identitet, historikk og opprinnelse. Videre kan et forfalsket legemiddel inneholde feil ingredienser, herunder virksomt stoff, eller ingredienser i feil mengde eller av dårligere kvalitet enn i det godkjente legemidlet. For å forhindre forfalskninger av legemidler ble det i direktivet stilt en rekke krav til aktørene i legemiddeldistribusjonskjeden. Videre ble det i direktivet bestemt at det skulle gis nærmere bestemmelser om sikkerhetsanordninger på legemidler. Slike bestemmelser er gitt i forordningen om sikkerhetsanordninger på legemidler.

Forordningen inneholder detaljerte bestemmelser om krav til sikkerhetsanordninger på legemidler. Kravene skal bidra til å sikre at legemidlene kan identifiseres, at det kan kontrolleres at de er ekte og at emballasjen ikke har vært brutt. Ansvar for etableringen og gjennomføringen av systemet er lagt på aktørene i legemiddeldistribusjonskjeden og legemiddelindustrien. I Norge har aktørene gått sammen om etableringen av et felles selskap med ansvar for å implementere forordningen i Norge. Forordningen skal tre i kraft i februar 2019.

Aldrende befolkning

EU har tatt en aktiv pådriverrolle i Europa for å forberede medlemslandene på konsekvensene og mulighetene som en aldrende befolkning innebærer. EU introduserte tidlig begrepet active ageing som mål for politikken som innebærer at eldre selv kan styrke sin mestringsevne og helse og dermed få en bedre aldring, og at helse- og omsorgstjenesten så vel som andre områder i samfunnet bør innrette for å fremme aktive eldre. En slik strategi vil også være mer bærekraftig. I samarbeid med FNs Økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) har EU bidratt til å utvikle Active Ageing Index, som gir en bench-marking av hvordan de enkelte land utvikler seg på ulike dimensjoner som arbeid, velferd, helse og sosial deltakelse. Norge er nå tilsluttet indeksen og har blant de beste skårene.

Et viktig virkemiddel er det europeiske innovasjonspartnerskapet for aktiv og sunn aldring (EIP-AHA), som drives i samarbeid med Europakommisjonen. Partnerskapet gir støtte til en rekke innovasjonsprosjekter innen helsetjenester og helsefremming, sosial aktiviteter, aldersvennlig samfunnsutvikling og utvikling av velferdsteknologi. Satsingen på silver economy skal også bidra til å skape økonomisk vekst i Europa, og viser at flere eldre representerer økonomiske muligheter for næringslivet.

Samarbeidsprosjekter under EUs helseprogram

Under EUs helseprogram deltar Norge aktivt i flere ulike samarbeidsprosjekter, såkalte Joint Actions (JA). Disse dekker en rekke ulike områder; blant annet demens, sjeldne sykdommer, vaksinasjon,

ehelse og beredskap. Norge leder arbeidspakker under flere av samarbeidsprosjektene, deriblant arbeidet med migrasjon og helse.

EU's tobakksprodukt direktiv

EU vedtok 3. april 2014 et nytt tobakksdirektiv. Det er også vedtatt en rekke gjennomføringsrettsakter. Formålet med direktivet er å gjøre tobakksprodukter mindre attraktive gjennom strengere reguleringer av hvordan tobakksprodukter kan produseres, presenteres og selges, og samtidig sikre den frie vareflyten. Hovedtiltak i direktivet er forbud mot karakteristisk smak i sigaretter og rulletobakk, nye og større helseadvarsler med bilde på pakningene for røyketobakk, felles europeisk merkings- og sporingssystem for å redusere ulovlig salg av tobakk, samt en rekke nye rapporterings- og registreringsordninger, blant annet for elektroniske sigaretter, fjernsalg, urtebaserte røykeprodukter og nye tobakksprodukter.

Proessen med å innlemme direktivet i EØS-avtalen er påbegynt. Nødvendige endringer i tobakksskadeloven ble vedtatt av Stortinget 9. desember 2016, og departementet arbeider med tilhørende forskriftsendringer. Avhengig av prosessen med direktivinnlemmelsen, forventes det at endringene kan tre i kraft i løpet av 2019.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Personvernforordningen (GDPR)

EU vedtok våren 2016 en ny forordning om behandling av personopplysninger. Forordningen erstatter og opphever EU's gjeldende personopplysningsdirektiv som er gjennomført i personopplysningsloven. Forordningen skal innlemmes i EØS-avtalen og gjennomføres i norsk rett i en ny personopplysningslov. Forordningen viderefører mange av reglene i det gjeldende personverndirektivet, men innebærer samtidig en rekke nye rettigheter og plikter for individer og de som behandler personopplysninger. Personvernforordningen trer i kraft i EU 25. mai 2018. Norge arbeider for at forordningen kan innlemmes og tre i kraft i EØS-avtalen så nært som mulig til dette tidspunktet.

Gjennomføring av nytt varemerkedirektiv

Etter varemerkeloven kan det oppnås enerett til å bruke et varemerke som kjennetegn for en virksomhets varer og tjenester. Varemerkelovgivningen er allerede harmonisert i EØS gjennom tidligere EU-direktiver. Nytt varemerkedirektiv (direktiv 2015/2436) ble vedtatt i EU i desember 2015, og trer i kraft i EU i januar 2019. Direktivet er ikke tatt inn i EØS-avtalen enda, men forventes innlemmet i løpet av 2018. Direktivet innebærer en modernisering og forenkling av varemerkerregelverket, og ytterligere harmonisering av varemerkeområdet innen EØS. Blant annet innebærer direktivet at reglene blir mer teknologinøytrale når det gjelder hvilke tegn som kan registreres som varemerke, det innføres nye sanksjoner der bruksplikten for varemerker ikke oppfylles, og det åpnes for særskilt pantsettelse og utlegg i registrerte varemerker.

Slutføre ETIAS

Europakommisjonen la høsten 2016 frem et forslag om etablering av et system for fremreisetillatelse til Schengen yttergrense for alle visumfrie tredjelandsborgere. Systemet skal bidra til å styrke Schengen-landenes indre sikkerhet, forhindre ulovlig migrasjon og bidra til å sikre folkehelsen. Forslaget innebærer at visumfrie reisende til Schengen-området på forhånd må søke om tillatelse til å reise frem til yttergrensen. Ved passering av yttergrensen vil grensekontroll vil bli foretatt som vanlig. Systemet vil avhjelpe den mulige sikkerhetsrisikoen ved at Schengen-landenes myndigheter i dag i mindre grad har utfyllende forhåndsinformasjon om visumfrie reisende som ønsker å reise til Schengen-området. Systemet vil utvikles delvis parallelt med inn- og utreisesystemet (Entry/Exit System – EES), og vil tre i kraft kort tid etter dette.

Endringer i grenseforordningen (SBC)

Kommisjonen la i september 2017 frem forslag til endringer i grenseforordningens regler om midlertidig indre grensekontroll i Schengen-området. Forslaget søker å tilpasse regelverket om indre grensekontroll til den endrede sikkerhetssituasjonen i Europa, samtidig som en bedre ivaretar prinsippet om fravær av indre grensekontroll i Schengen-området. Forslaget berører de generelle reglene for midlertidig gjeninnføring av indre grensekontroll etter grenseforordningen artikkel 25, og prosedyrebestemmelsen for midlertidig indre grensekontroll etter artikkel 27. Videre foreslås innført en ny artikkel 27a om midlertidig grensekontroll ut over ett år der den samme trusselen mot indre sikkerhet fortsatt er tilstede.

Som deltaker i Schengen-samarbeidet støtter Norge fraværet av indre grensekontroll i Schengen-området. Erfaring har imidlertid vist at det kan oppstå situasjoner der det er nødvendig å midlertidig gjeninnføre slike kontroller, eventuelt i et begrenset omfang operasjonelt og/eller geografisk. Det er derfor viktig at regelverket finner den riktige balansen mellom opprettholdelse av prinsippet om fravær av indre grensekontroll, og medlemsstatenes behov for å kunne benytte indre grensekontroll som en mulighet til å ivareta sin indre sikkerhet.

Implementering av Entry/Exit System - EES

Rettsakten om inn- og utreiseprogrammet (Entry/Exit System – EES) ble vedtatt 30. november 2017, og forventes satt i drift innen utgangen av 2020. Gjennom den vedtatte rettsakten etableres et system for elektronisk registrering av tidspunkt og sted for inn- og utreise over Schengen-samarbeidets yttergrenser for tredjelandborgere på korttidsopphold på Schengen-territoriet. Systemet vil også registrere alfanumeriske data og biometriske kjennetegn, ansiktsbilde og fire fingeravtrykk, for de reisende. Dataene vil bli kontrollert ved senere inn- og utreiser. Systemet vil automatisk beregne hvor lenge tredjelandborgeren kan oppholde seg på Schengen-territoriet, og vil varsle medlemslandene der reisende ikke forlater Schengen-territoriet innen utløpet av lengste mulige oppholdstid. Registrering og kontroll i EES erstatter dagens praksis med manuell stempeling i reisedokumenter. Systemet skal effektivisere grensekontrollprosessen, samtidig som kvaliteten i prosessen styrkes. Rettsakten gir som et sekundærformål medlemsstatenes rettshåndhevende myndigheter anledning til å på visse vilkår gjøre søk i systemet.

Slutføre forhandlinger om endring i SIS-forordningen

Gjennom Schengen Information System (SIS) kan blant annet grensemyndigheter og myndigheter ansvarlige for utstedelse av visum legge inn, og bli gjort oppmerksomme på, varsler tilknyttet enkelte kategorier etterlyste personer og objekter. Et varsel i SIS inneholder også klare instruksjoner om hvilke handlinger som skal foretas ved søketreff i systemet. Det rettslige grunnlaget for SIS er for øyeblikket til revisjon, og forhandlingene om forslag til rettsakter er i slutfasen. Formålet med de foreslåtte rettsaktene er å erstatte det eksisterende SIS-regelverket bestående av to rettsakter med tre nye rettsakter som ivaretar hensynene til henholdsvis grensekontroll, politi- og rettslig samarbeid, samt retur av tredjelandborgere uten lovlig opphold. Den tredje rettsakten om registrering av returvedtak på tredjelandborgere, innebærer et nytt anvendelsesområde for SIS.

Oppfølging av Schengen-evalueringen av Norge

Høsten 2017 ble det foretatt en Schengen-evaluering av Norge. Når den indre grensekontrollen er opphevet må alle deltakende land ha tillit til at de andre landene gjennomfører regelverket riktig i nasjonal rett. Mekanismen for Schengen-evaluering er et svært viktig instrument i denne sammenhengen. Det er medlemslandene som evaluerer hverandre, under ledelse av Kommisjonen. Rapporten fra denne evalueringsrunden er ennå ikke klar. Selv om norske myndigheter bestreber seg på å en korrekt gjennomføring av våre forpliktelser etter Schengen-regelverket, må Norge tilsvarende

alle andre Schengen-land være forberedt på å få kritikk på enkelte punkter. I oppfølgingen av evalueringen vil det være viktig for Norge å få gehør for våre synspunkter på hvordan våre forpliktelser på disse områdene kan ivaretas på best mulig måte.

Interoperabilitetspakken

Kommisjonen la i desember 2017 frem forslag til to rettsakter om interoperabilitet mellom systemer som forvaltes av eu-LISA, blant annet SIS, EURODAC og VIS og de fremtidige EES og ETIAS. Felles for disse systemene er at de inneholder søkbare personopplysninger. I dag søkes kun mot systemene enkeltvis, og biometri og personopplysninger ligger i de enkelte basene. Tanken er å etablere en felles søkeportal, en felles biometribase, en felles identitetsbase, samt en mekanisme som gir varsel når det oppdages at en person muligens har flere identiteter. Fra norsk side vil det være viktig å bringe klarhet i de personvernmessige sidene av forslagene, samt om disse forslagene vil være egnede som kriminalitets- og terrorforebyggende tiltak.

Parallellavtalen til den europeiske arrestordre, og bevisopptak og forkynning i sivile saker

Det rettslige samarbeidet i EU har hatt en sterk utvikling de siste årene. Mesteparten av dette regelverket faller utenfor Norges regulære samarbeid med EU.

Det er nødvendig med et nært og effektivt rettslig internasjonalt samarbeid på strafferettens område, og Norge vil derfor fortsette arbeidet med å få iverksatt parallellavtalen til den europeiske arrestordre som Norge og Island inngikk med EU i juni 2006. Når det gjelder det sivilrettslige samarbeidet er Norge allerede tilknyttet regelverket om anerkjennelse og fullbyrding av dommer på det kommersielle området (Luganokonvensjonen), og det er igangsatt arbeid for å knytte Norge til EUs sivile forordninger om forkynning og bevisopptak.

EUs ordning om sivil beredskap

Europakommisjonen la 23. november 2017 frem et forslag til europaparlaments- og rådsbeslutning om endring av beslutning nr. 1313/2013/EU om EUs ordning for sivil beredskap og en tilhørende meddelelse om styrking av EUs katastrofehandtering. Hovedelementer i forslaget er opprettelse av rescEU, samt å gjøre det enklere å bruke den europeiske poolen for sivil beskyttelse.

Opprettelse av rescEU betyr at EU skal ha en egen reserve av ressurser som vil kunne assistere medlemslandene ved katastrofer. I tillegg vil man gjøre det enklere og melde inn og nyttiggjøre seg kapasitetene som ligger den europeiske poolen ved å dekke flere utgifter enn det som gjøres i dag, og ikke minst forenkle de administrative prosedyrene. Forslaget til beslutning får konsekvenser for Norge gjennom vår deltakelse i EUs ordning for sivil beredskap (tidligere «samordningsmekanismen»). Saken har fått høy prioritet i EU.

Fra norsk side er det viktig å bringe klarhet i hvilke konsekvenser det har at man nå oppretter en rescEU med ressurser som disponeres av EU, herunder hvordan Norge eventuelt kan nyttiggjøre seg disse. Videre er det viktig å få en forsikring om at dette ikke i realiteten vil innebære at enkeltland kan bygge ned egen beredskap og kun lene seg på EUs kapasiteter. Det er videre viktig å bringe klarhet i de økonomiske konsekvensene forslaget har for Norge. Norge søker å påvirke forslaget gjennom to spor, både gjennom at vi er i kontakt med Europakommisjonen og Europaparlamentet i EFTA-format, samt at vi deltar i en mer uformell kanal ved å stå samlet med andre likesinnede land.

IKT-sikkerhet (ENISA)

EUs byrå for nettverks- og informasjonssikkerhet (ENISA) utvikler generelle anbefalinger innenfor IKT-sikkerhet, bidrar til utvikling av regelverk og retningslinjer, og samarbeider med operative enheter i Europa. Norge deltar i ENISA uten stemmerett. Gjennomføringen av bl.a. NIS-direktivet vil styrke

byrået ved at det får tildelt rollen som faglig knutepunkt for det nettverket av nasjonale fagmyndigheter som direktivet etablerer. I tillegg er det foreslått en EU-forordning som vil styrke ENISAs mandat. Norsk deltakelse blir derfor enda viktigere enn det er i dag, og fra norsk side følger vi det pågående arbeidet med å styrke byråets mandat tett i 2018.

Schengensamarbeidet – på visumfeltet

I april 2018 la Europakommisjonen frem et endringsforslag til Visumforordningen. Et sentralt endringsforslag er innføringen av en særskilt rettshjemmel der visumpolitikken knyttes til retursamarbeid, i håp om at dette vil være et insitament for å styrke samarbeidet om retur av borgere uten lovlig opphold eller behov for beskyttelse på Schengenterritoriet. For øvrig omhandler de øvrige forslagene i stor grad en oppdatering av regelverket ifht. dagens praksis.

Dublin-samarbeidet

Europakommisjonen la frem et forslag til revisjon av asylregelverket i 2016, herunder nytt Dublin-regelverk. Det er politiske uenigheter knyttet til forslaget, og regjeringen vil følge de videre forhandlingene om regelverket tett. Det er i norsk interesse at EU lykkes i å etablere en velfungerende mekanisme for ansvarsfastsettelse for behandling av asylsøknader og fordeling av asylsøkere. Sammen med forslaget til revidert Dublin-forordning, fremmet Europakommisjonen også forslag til revidert Eurodac-forordning. Regjeringen følger også dette arbeidet.

Det europeiske asylbyrået EASO

Norge vil i 2018 fortsette å delta aktivt i det europeiske asylbyrået (EASO), blant annet ved å sende ut personell i operasjoner i regi av byrået. Det er også foreslått en endring i mandatet til asylbyrået, og norske myndigheter vil vurdere vår oppfølging av denne reformen.

Tredjelandssamarbeid og retur

Samarbeid med tredjeland (transitt- og opprinnelsesland) er sentralt for å sikre en forsvarlig og kontrollert flyktning- og migrasjonspolitik. Dette gjelder både forebyggende tiltak og tilrettelegging for retur av personer uten lovlig opphold i Norge.

I samarbeid med aktuelle land arbeider regjeringen med å adressere årsaker til migrasjon, og å styrke landenes kapasitet til å håndtere migrasjon. Det er videre et sentralt prioritert område å sikre at landene samarbeider om å ta tilbake egne borgere. Retur av personer uten et oppholdsgrunnlag er viktig blant annet av hensyn til forebygging av kriminalitet og for å ivareta asylsystemets troverdighet.

Det er en stor utfordring at flere land ikke viser vilje til å ta imot egne borgere. Et sentralt virkemiddel for å fremme samarbeid med tredjeland om retur er å gjøre bruk av Norges posisjon for å fremme retur og få på plass effektive returavtaler. Dette innebærer at retur ses i sammenheng med Norges øvrige utenrikspolitiske interesser og avtaler, herunder at det knyttes forventninger om retursamarbeid for land som mottar norsk bistand. EU styrker nå både sitt returarbeid og sitt samarbeid med tredjeland, og Norge følger dette arbeidet tett og vurderer samarbeid der hvor aktuelt.

Gjenbosetting

Norge skal i 2018 gjenbosette 2 120 flyktninger, herunder 300 som evakueres fra Libya og den sentrale Middelhavsrueten. EU har fremmet et forslag om et felles gjenbosettingsprogram for medlemslandene, som de assosierte landene kan velge å slutte seg til på frivillig basis. Forhandlingene om forslaget pågår. Norge deltar ikke i forhandlingene, og må avvente sluttresultatet før det kan gjøres en vurdering av om Norge bør slutte seg til programmet eller ikke.

På lengre sikt ønsker Norge å arbeide for tilknytning til:

Atlas

Sett i lys av de terrorhendelser som har vært gjennomført i Europa de siste årene og terrortrusselen Norge står overfor i dag, er det viktig med et godt og reelt samarbeid med andre lands kontra-terrorenheter. Norge ønsker på den bakgrunn tilknytning til Atlas-beslutningen. Gjennom denne har EU-landene en adgang til å be om bistand fra hverandres særskilte innsatsenheter i situasjoner som hvor det er alvorlig direkte fysisk trussel mot person, eiendom, infrastruktur eller institusjoner, spesielt ved gisselsituasjoner, kidnapping eller andre tilsvarende situasjoner.

PNR

PNR-direktivet (Passenger Name Record - PNR) ble vedtatt i EU i april 2016. Direktivet pålegger lufttransportører å oversende medlemsstatene PNR-informasjon innsamlet gjennom virksomhetens drift. Direktivet pålegger medlemsstatene å opprette egne enheter for behandling av PNR-data, og regulerer hvordan medlemsstatene kan utnytte informasjonen. Direktivet skal gjennomføres i EU innen utgangen av mai 2018. Direktivet innebærer ikke en utvidelse av det samlede Schengen-regelverket, og får følgelig ikke anvendelse for Norge. Norge har sendt en henvendelse til Kommissjonen med en forespørsel om å starte forhandlinger for å knytte seg til systemet. Kommissjonen ønsket imidlertid å analysere følgene av dommen i EU-domstolen om EUs PNR-avtale med Canada, før man hadde ytterligere kontakt om saken.

EUs rammebeslutning om soningsoverføring

EUs rammebeslutning om soningsoverføring oppstiller frister for saksbehandlingen, gir en utvidet adgang til å soningsoverføre domfelte uten samtykke og en større plikt for statene til å godta soningsoverføring dersom vilkårene er oppfylt, enn det europarådskonvensjonen om soningsoverføring og dens tilleggsprotokoll gjør. Per i dag har Norge inngått og er i prosess med å inngå bilaterale avtaler om soningsoverføring etter modell fra EUs rammebeslutning med stater som det anses hensiktsmessig å ha mer effektive avtaler med. For å unngå mange bilaterale avtaler på dette området, mener JD at det på sikt bør være et mål å knytte seg til EUs rammebeslutning. Tidspunktet bør imidlertid vurderes nærmere.

EUs arbeid mot terror og ekstremisme

Når det gjelder arbeidet mot terror og ekstremisme er det viktigste at Norge fortsatt inkluderes med tanke på deltakelse i relevante møter, seminarer, arbeidsgrupper med videre. Vi ønsker å følge tett EUs arbeid med tiltak og strategier for å forebygge og avverge terror. Dette gjelder blant annet kunnskap om vurderinger knyttet til utviklingen i trusselbildet, arbeid med informasjonsdeling, hvordan imøtegå ekstremistisk propaganda på nett, utviklingen knyttet til rekruttering og radikaliserings og for øvrig kunnskap om effektive tiltak for det forebyggende arbeidet.

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen

Norge har tatt på seg en betinget forpliktelse om minst 40 prosent utslippsreduksjon i 2030 sammenlignet med 1990. Dette målet er meldt inn til FN som en del av Norges bidrag under Paris-avtalen og lovfestet i klimaloven. Norge er i dialog med EU om en felles oppfyllelse av klimamålene, noe som innebærer at Norge slutter seg til de sentrale delene av EUs klimaregelverk for 2030. Norge deltar allerede i EUs kvotesystem gjennom EØS-avtalen. En avtale om felles oppfyllelse vil innebære at ikke-kvotepiktig sektor også blir inkludert i samarbeidet med EU i perioden 2021-2030.

Innsatsfordelingsforordningen – som dekker utslippene fra transport, jordbruk, bygg og avfall, men også betydelige ikke-kvotepliktige utslipp fra industrien og petroleumsvirksomheten – vil dermed være relevant for Norge. Det samme gjelder EUs regelverk for bokføring av utslipp og opptak i skog og annen arealbruk.

På tampen av 2017 kom EU til politisk enighet om de ulike elementene i EUs klimarammeverk mot 2030. Norge har fulgt arbeidet med klimarammeverket tett fra starten for å påvirke politikutviklingen i EU. Med hovedlinjene i klimarammeverket på plass i EU ligger det til rette for at Norges dialog med EU om en avtale om felles oppfyllelse av klimamålene for 2030 kan intensiveres. Det skal gjøres et arbeid for å fastslå hva EUs regelverk vil bety for Norge og forhandles med EU om inngåelse av en avtale om felles oppfyllelse.

EUs plaststrategi og marin forsøpling

EU-kommisjonen la i januar 2018 frem en strategi om plast i den sirkulære økonomien. Plaststrategien er viktig for arbeidet som skal skje i Europa fremover for å sikre en mer bærekraftig bruk av plast. Mange av tiltakene som foreslås kan bli relevante for Norge gjennom EØS-avtalen. Plaststrategien peker både på smartere bruk av plast og på tiltak som kan redusere de negative miljøeffektene ved bruk av plast. Strategien inneholder tiltak for økt materialgjenvinning av plast, på en måte som ikke fører til spredning av helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Dette er viktig både for å beskytte helse og miljø og for å sikre sekundære materialer av god kvalitet som kan tas i bruk. Strategien inneholder også konkrete tiltak mot marin forsøpling og spredning av mikroplast. Norge og Norden har levert faglige og politiske innspill til EUs plaststrategi helt fra den tidlige høringsfasen. I oppfølgingen av strategien vil Norge legge særskilt vekt på marin forsøpling.

EUs kjemikaliepolitikk

Det viktigste verktøyet i EUs kjemikaliepolitikk ligger i den omfattende REACH-forordningen som gir regler for registrering, evaluering, godkjenning og begrensinger av kjemiske stoffer. Regelverket er en del av EØS-avtalen og får direkte virkning på norsk kjemikaliepolitikk. Kommisjonen har i lengre tid arbeidet med en rekke initiativer på kjemikalieområdet. Kommisjonen presenterte nylig en evaluering av REACH-regelverket med oppfølgingspunkter, i tillegg til at det foretas en regelverksgjennomgang (REFIT) av EUs øvrige kjemikaliearbeid.

Kommisjonen har varslet en strategi for et giftfritt miljø, blant annet etter påtrykk fra Norden. Denne er også tenkt å si noe om fremtidige oppgaver for EUs kjemikaliebyrå, ECHA, etter at den siste registreringsfristen under REACH utgår 31. mai i år. Norge vil spille en aktiv rolle i videreutviklingen av REACH og bidra til å sikre en fortsatt ambisiøs kjemikaliepolitikk i EU.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

Europakommisjonen legger våren 2018 frem forslag til nytt langtidsbudsjett for perioden 2021-2027 med tilhørende programmer. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil foreta en helhetlig gjennomgang av de foreslåtte programmene med tanke på å identifisere hvilke som er sentrale for vår måloppnåelse.

IKT

Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil fortsette arbeidet med å følge opp Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM) gjennom å utarbeide posisjoner, svare på høringer og delta i relevante ekspertgrupper og komiteer. Oppfølgingen av strategien omfatter flere departementers ansvarsområder, og KMD koordinerer den nasjonale oppfølgingen.

Kommisjonen presenterte i 2017 en midtveisgjennomgang av DSM-strategien. I tillegg til å gi status for implementering av strategien identifiserer gjennomgangen områder hvor ytterligere tiltak kan være nødvendig. Det er særlig tre satsingsområder som fremheves: Utfordringer knyttet til online-plattformer, tilrettelegging for dataøkonomien inkludert fri flyt av ikke-personlige data, samt cybersikkerhet.

Norge vil fortsette å følge utviklingen tett og bidra med norske erfaringer og synspunkter, for å fremme et sikkert og effektivt indre marked for datatjenester, herunder skytjenester, i Europa.

Andre initiativer som vi vil følge opp i 2018, er forslag til forordning om fri flyt av ikke-personlige data, kommisjonens handlingsplan for digitalisering av offentlige tjenester (eGovernment Action Plan), spørsmål knyttet til delingsøkonomien og revisjonen av EUs viderebruksdirektiv (PSI-direktivet). KMD forbereder også gjennomføring av EUs direktiv om tilgjengelighet av nettsider og applikasjoner.

Videre vil vi fortsette å aktivt følge opp EU-programmene CEF Digital og ISA2 som bidrar til utvikling, implementering og drift av grensekryssende digitale tjenester i Europa. Vi arbeider også for at Norge skal være del av EUs støtteordning for etablering av gratis offentlige wifi-soner, Wifi4eu.

KMD følger også opp IKT-delene av de syv samfunnsutfordringene i Horisont 2020, særlig med tanke på å mobilisere offentlig sektor til større deltakelse i programmet.

Styrket samhandling med kommuner og regioner i europapolitikken

Norges samarbeid med EU har gjennom EØS-avtalen konsekvenser for samfunnsutviklingen og implementering av regelverk i kommunesektoren. Fagdepartementene har ansvaret for de enkelte sektorområdene. KMD følger med på hvilke organisasjonsmessige og økonomiske konsekvenser nye direktiver og endringer i EU/EØS-regelverk kan få for kommunesektoren. Vi følger også med på nye politiske initiativ for eventuelt å kunne påvirke før de blir direktiv.

Gjennom deltakelse i europeiske interesseorganisasjoner har norske kommuner og fylkeskommuner et verdifullt europeisk kontaktnett. De deltar i EU-programmer om blant annet forskning og innovasjon, og samarbeider om å løse samfunnsutfordringer med regioner og kommuner i andre land. Landsdelene har sine egne regionkontorer i Brussel.

Når de nye fylkeskommunene er etablerte, vil regjeringen gjennomgå de arenaene der sentrale og regionale styresmakter møtes om internasjonale spørsmål, for å bidra til at de ulike arenaene blir bedre sett i sammenheng og brukt mer effektivt. Utenriksdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet tar sikte på å reorganisere Europapolitisk Forum slik at de nye fylkeskommunene blir godt representert i dialogen mellom regjeringen, kommunesektoren og Sametinget om europapolitiske spørsmål. En tar sikte på at de nye fylkeskommunene skal være direkte representert i forumet.

Samarbeid om policyutvikling for byer

Norge støtter og er engasjert i EUs arbeid med en Urban Agenda. Dette er et initiativ fra medlemsland for å få urbane spørsmål opp på den politiske dagsordenen. Kommisjonen er viktig part i samarbeidet. I mai 2016 ble Pact of Amsterdam vedtatt. Denne stadfester at målsetting for arbeidet er å bidra til (i) bedre regelverk, (ii) bedre finansiering og (iii) bedre kunnskapsgrunnlag og kunnskapsutveksling, når det gjelder urbane spørsmål.

Det skal arbeides gjennom brede partnerskap der både byer, land, Kommisjonen, ulike organisasjoner og eventuelt EUs investeringsbank, vil være representert. Kommunal- og

moderniseringsdepartementet følger opp arbeidet i relevante faglige og politiske fora. Norske byer deltar nå i fire av partnerskapene. Oslo kommune koordinerer partnerskapet om sirkulær økonomi, Trondheim deltar i et partnerskap om klimatilpasning, Larvik deltar i et partnerskap om offentlige anskaffelser og Stavanger deltar i et partnerskap om bærekraftig arealbruk og naturbaserte løsninger.

Forsknings- og innovasjonssamarbeid om byspørsmål

KMD har, i et nært samarbeid med Norges forskningsråd, hovedansvaret for den norske oppfølgingen av Joint Programming Initiative (JPI) Urban Europe. JPI Urban Europe er et initiativ på nasjonalt nivå til forsknings- og innovasjonssamarbeid om urbane spørsmål. Samarbeidet startet opp i 2010, og i dag er 14 land, inkludert Norge, medlemmer. I tillegg deltar noen land og Kommisjonen som observatører. JPI Urban Europe er ett av flere fellesprogrammer som er etablert for å svare på de store samfunnsutfordringene som Europa står overfor. De utgjør komplementære aktiviteter til EUs rammeprogram på forskning. Samarbeidet omfatter ulike aktiviteter knyttet til nettverksarbeid og samarbeid om prosjekter, både internt i Europa og også med land utenfor Europa.

Geografisk infrastruktur

Norge har gode løsninger for samarbeid om offentlig geografisk informasjon, og blir ofte trukket fram som et godt eksempel på dette området. De norske erfaringene er relevante for EUs arbeid med geografisk infrastruktur for Europa (Inspire-direktivet), og bygger blant annet opp om effektiv elektronisk forvaltning og miljørapportering. Norge kan bidra til erfaringsutveksling i konkrete prosjekter og programmer.

Norsk deltakelse i EUs territoriale samarbeid INTERREG. Ny programperiode 2021-2027

Deltakelse i Interreg er Regjeringens viktigste inngangsport til EUs regionalpolitikk og således en viktig arena for å påvirke og delta i samarbeid for å løse regionalpolitiske utfordringer som forutsetter grenseoverskridende samarbeid.

Interreg er en del av EUs samholdspolitikk/regionalpolitikk, som sammen med de øvrige strukturfondsmidlene har til hensikt å utjevne økonomiske forskjeller mellom land og mellom regioner i Europa. Norge deltar i 11 Interreg-programmer og i ett av EUs nabolandsprogram for samarbeid med Russland, ENI Kolarctic. Programmene gjennomføres over sjuårsperioder og vi er nå inne i programperioden 2014-2020.

Deltakelsen i Interreg er en integrert del av norsk regionalpolitikk og en viktig innfallspport for vår deltakelse i nordisk og europeisk regionalpolitikk. Målet med norsk deltakelse er å:

- fremme en ønsket regional utvikling i Norge gjennom å samarbeide om grenseregionale utfordringer
- fremme en balansert utvikling av det europeiske kontinentet og våre nærområder
- fremme en helhetlig, koordinert og aktiv norsk europapolitikk, og ivareta norske interesser innenfor EUs regionalpolitikk

Det forventes at EU sommeren/høsten 2018 vil legge frem det første utkastet til nytt regelverk for Interreg for programperioden 2021-2027 og at også arbeidet med å utvikle nye program vil starte opp høsten 2018. Regjeringen vil følge og delta aktivt i arbeidet med å utvikle nytt regelverk for Interreg både gjennom formelle og uformelle møter med EU på politisk og administrativt nivå og i nært samarbeid med medlemslandene i EU. Beslutningsgrunnlaget for omfanget av norsk deltakelse i neste periode vil hvile på utformingen av det nye regelverket, evalueringen for perioden 2007-2013, midtveiseevalueringen i 2018 av nåværende programmer, samt fortløpende erfaringer som

Europakommisjonen og medlemslandene/ partnerlandene gjør seg gjennom deltakelse i programmer og prosjekter.

Regional statsstøtte

Dersom Europakommisjonen følger "normal" tidsplan skal regelverket for regionalstøtte og regelverket for gruppeunntak revideres med virkning fra 1. januar 2021. Begge disse regelverkene er avgjørende for å sikre et handlingsrom for regionalpolitikken som bidrar til regional balanse gjennom vekstkraft, likeverdige levekår og bærekraftige regioner i hele landet. Det betyr at de nye regelverkene må godkjennes av Europakommisjonen tidlig i 2020 og at revisjonsarbeidet må starte opp i nær fremtid, sannsynligvis i løpet av 2018.

Dagens regelverk er godt tilpasset norske regionale utfordringer og sikrer at ordningen med distriktsrettet investeringsstøtte og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift kan opprettholdes. Befolkningsutvikling og befolkningstetthet er faktorer som er i bevegelse i Norge. Samtidig kan også kommune- og regionreform få konsekvenser for hvordan fremtidige støttekart kan se ut. Dette er derfor et arbeid som Regjeringen vil følge tett i både formelle og uformelle møter med Europakommisjonen og medlemsland.

Kulturdepartementet (KUD)

Forslag til endringer i direktiv om audiovisuelle tjenester (AMT-direktivet)

Som en del av Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM) la Kommisjonen frem et forslag til endringer i AMT-direktivet (direktiv 2010/13/EU) i 2016. Våren 2018 ble det oppnådd enighet i triologforhandlingene mellom Rådet og Parlamentet, og det forventes at endringene i direktivet vil bli endelig vedtatt i løpet av høsten 2018. Hovedelementene i kompromisset mellom Rådet og Parlamentet er bl.a. krav om at audiovisuelle bestillingstjenester skal bestå av minst 30 prosent europeisk innhold, og mer fleksible reklameregler i fjernsyn ved at den overordnede grensen på 20 pst. av sendetiden mellom kl. 06.00 og kl. 18.00 opprettholdes, samtidig som grensen på kun 12 minutter reklame per time fjernes.

Endringsdirektivet er EØS-relevant og gjennomføring i norsk rett vil kreve lov- og forskriftsendringer.

Revisjon av EUs opphavsretsregulering

I Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM) ble det varslet en reform av opphavsretten på europeisk nivå. Som en oppfølging av DSM-strategien la Kommisjonen i 2016 frem en «opphavsrettspakke» med forslag til modernisering av opphavsretten. Pakken bestod av to direktiver og to forordninger. To av disse rettsaktene er foreløpig ikke vedtatt: forslag til direktiv om opphavsrett i det digitale indre marked (DSM-direktivet) og forslag til forordning om nettoverføringer og videresending av radio- og TV-programmer (Kringkastingsforordningen).

Norge er aktive på dette feltet og det foreligger også et sterkt nordisk lovsamarbeid. Norge vil følge den planlagte oppdateringen av EUs opphavsretsregulering tett og fortløpende vurdere relevante innspill.

Portabilitetsforordningen

Forordning (EU) 2017/1128 om grensekryssende portabilitet av nettbaserte innholdstjenester ble vedtatt 14. juni 2017. Forordningen gir regler for å sikre at abonnenter av portable nettbaserte tjenester også får tilgang til disse tjenestene ved midlertidig opphold utenfor bostedsstaten. Forbrukere skal altså, f.eks. når de er på reise, kunne få tilgang til det samme innholdet som de har i

hjemlandet. Forordningen er EØS-relevant, men er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen. Det ventes at dette vil skje høsten 2018. Kulturdepartementet tar sikte på å gjennomføre forordningens bestemmelser innen utgangen av 2018.

Marrakech-direktivet

Direktiv (EU) 2017/1564 ble vedtatt 13. september 2017, og regulerer blinde og svaksyntes tilgang til åndsverk. Direktivet inneholder endringer som er nødvendig for at Marrakech-traktaten skal gjennomføres i EU. Marrakech-traktaten ble vedtatt i 2013 av FN-organisasjonen WIPO (World Intellectual Property Organization - Verdens Immaterialrettsorganisasjon). Marrakech-traktaten skal sikre at tilrettelagte åndsverk (eksempelvis i blindeskrift eller tilpassede lydopptak) for blinde og svaksynte kan gjøres tilgjengelig for disse gruppene, siden det i store deler av verden er begrenset tilgang på slike verk. Direktivet er EØS-relevant og det ventes at direktivet innlemmes i EØS-avtalen i 2018. KUD tar sikte på å gjennomføre direktivets bestemmelser i løpet av 2018 eller våren 2019.

Samtidig med direktivet ble det også vedtatt en forordning om gjennomføring av Marrakech-traktaten om tilgang til verk for blinde og svaksynte ((EU) 2017/1563). Forordningen omfatter forholdet mellom EU og tredjeland og er derfor ikke EØS-relevant.

Gjennomføring av direktiv om kollektiv rettighetsforvaltning av opphavsrett (CRM-direktivet)

Direktiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter og multiterritoriell lisensiering av rettigheter til musikkverk for bruk på nettet i det indre marked (CRM-direktivet) ble vedtatt 26. februar 2014. Direktivet har som formål å modernisere systemet med kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter i medlemsstatene. Blant annet regulerer direktivet hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal utøve og organisere sin virksomhet. I norsk rett er det få regler som spesifikt regulerer hvordan slike organisasjoner skal utøve sin virksomhet. Direktivet ble innlemmet i EØS-avtalen 22. september 2017. KUD tar sikte på å gjennomføre direktivets bestemmelser i norsk rett i løpet av 2019.

EUs rammeprogram for kulturell og audiovisuell sektor

Norge deltar i rammeprogrammet for kultur og audiovisuell sektor, Kreativt Europa 2014 – 2020. Deltakelsen legger til rette for utstrakt samarbeid med europeisk kulturliv og gir norsk kultur- og mediesektor mulighet til faglig utvikling, økt publikumstilfang og styrket konkurransevne. Regjeringen er opptatt av at norske aktører får størst mulig utbytte og benytter seg av mulighetene som finnes i programmet, og har igangsatt en midtveisevaluering. Midtveisevalueringen skal være ferdig i mai 2018, og vil blant annet være et relevant kunnskapsgrunnlag når Norge skal vurdere deltakelse i senere EU-programmer på kultur- og mediefeltet.

I forbindelse med at Kommisjonen 2. mai 2018 la frem forslag til langtidsbudsjett for perioden 2021 – 2027, er det foreslått et nytt Kreativt Europa-program for kulturell og audiovisuell sektor. Hovedprioriteringen i løpet av 2018 vil være påvirknings- og posisjonsarbeid overfor beslutningen om det nye programmet.

Kunnskapsdepartementet (KD)

EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon

EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon vil løpe fra 2021 til 2027. Det er ventet at Kommisjonen vil legge frem sitt forslag til rammeprogrammet i juni 2018. Tidlig påvirknings- og posisjoneringsarbeid er viktig for å sikre at programmets innretning og prioriteringer i størst mulig grad ivaretar norske interesser. Regjeringen fremmet i 2017 to norske innspill til det neste

rammeprogrammet, henholdsvis om rammeprogrammets struktur og hovedprinsipper og om tematiske prioriteringer og virkemidler.

Kunnskapsdepartementet vil videreføre et aktivt påvirknings- og posisjoneringsarbeid både før og etter Kommissjonens forslag legges frem, herunder vurdere behovet for ytterligere innspill om mer spesifikke problemstillinger. Departementet vil samarbeide nært med øvrige departementer, EU-delegasjonen og Kunnskapskontoret i Brussel, virkemiddelapparatet, forskningsaktørene og andre interessenter om dette.

[EUs neste rammeprogram for utdanning](#)

Det er ventet at Europakommisjonen vil legge frem sitt forslag til EUs neste rammeprogram for utdanning, opplæring, ungdom og sport i juni 2018. Programmet skal fortsatt hete Erasmus+, og hovedprioriteringene vil fortsatt være mobilitet, partnerskap og prosjektsamarbeid. Programperioden er fra 2021 til 2027. På utdanningsfeltet er hovedprioriteringen i løpet av 2018 påvirknings- og posisjoneringsarbeid overfor beslutningen om det nye programmet. Et slikt arbeid har allerede foregått siden 2016 og er viktig for å sikre at programmets innretning og prioriteringer i størst mulig grad ivaretar norske interesser.

Regjeringen har fremmet to norske innspill om prioriteringer og struktur, og Kunnskapsdepartementet har fremmet et non-paper om koblingen mellom forskning og høyere utdanning til EU-siden om det nye utdanningsprogrammet. Departementet vil videreføre et aktivt påvirknings- og posisjoneringsarbeid både før og etter Kommissjonens forslag legges frem, herunder vurdere behovet for ytterligere innspill om mer spesifikke problemstillinger.

[Landbruks- og matdepartementet \(LMD\)](#)

En ny artikkel 19-avtale med EU om utvidet handel med landbruksvarer ble konkludert i april 2017. Når de formelle godkjenningene av avtalen er på plass både i Norge og EU, vil avtalen bli iverksatt. Dette skjer trolig innen utgangen av 2018.

LMD vil videre følge opp EØS-avtalens bestemmelser om gjensidig orientering om utviklingen i landbrukspolitikken, utviklingen i handel og oppfølgingen av handelsavtaler mellom EU og Norge.

[Nærings- og fiskeridepartementet \(NFD\)](#)

[Bistå norske bedrifter og forskningsmiljøer i å nå frem i konkurransen om horisont 2020-midler](#)

Den norske returandelen i Horisont 2020 ligger per oktober 2017 (siste oppdatering fra Europakommisjonens database over prosjektsøknader i rammeprogrammene) på 1,91 prosent. Den norske søknadsaktiviteten er god, og suksessraten for norske forskere ligger over snittet for EU. Forskningsrådet og Innovasjon Norge arbeider aktivt med å mobilisere ulike aktørgrupper til å søke til rammeprogrammet, blant annet gjennom målrettede seminarer og stimuleringsordninger.

[Regelverksprosesser knyttet til sikkerhet, miljø og nærskipfart](#)

Her arbeides det med regelverk og tiltak for miljøvennlig skipsfart og forenkling av administrative prosedyrer for å stimulere nærskipfarten. I tillegg videreføres arbeidet med revisjon av regelverket for passasjerskipssikkerhet. Disse og andre aktuelle skipsfartspolitiske saker inngår også i dialogen som er etablert med Europakommisjonen og medlemslandene, blant annet i årlige møter mellom norske

skipsfartsmyndigheter og DG Move og norsk deltagelse i DG Moves møter med medlemslandene på direktørnivå hvert halvår.

Deltakelse i møte i REFIT-plattformen

Norge fikk invitasjon til å delta i et møte i REFIT-plattformen som ble avholdt 19. april 2017. REFIT er en del av EUs forenklingsprogram og skal gjennomgå eksisterende regelverk og vurdere hvorvidt dette er egnet til å oppnå EUs politiske målsettinger på en effektiv og proporsjonal måte. Arbeidet med å innhente norske standpunkt på eksisterende regelverk ble satt i gang i november 2016. Det ble besluttet at den norske representantens innlegg skulle ha hovedfokus på økt bruk av digitalisering som løsning for bedre regulering.

I innlegget ble blant annet arbeidet med revisjon av aksjeloven og samtykkebaserte løsninger i Altinn trukket fram som gode norske eksempler på digitalisering, teknologinøytralitet og regulering av formål fremfor detaljregulering. Innlegget ble godt mottatt, og det ble gitt signaler om at de konkrete innspillene vil bli fulgt opp i REFIT-plattformens videre arbeid. Det ble også gitt signaler fra Kommisjonens side om at ytterligere norsk deltagelse skulle bli tatt opp med visepresident Timmermans.

Erstatningsdirektivet 2014/104/EU

Direktiv 2014/104/EU omhandler erstatning for skade som følge av overtredelser av EU/EØS konkurransereglene. Direktivet anses EØS-relevant og akseptabelt for innlemmelse i EØS-avtalen, forutsatt at rettsakten får gjensidig virkning på tvers av EU- og EFTA-pilarene (såkalt cross-pillar virkning). Dette vil kreve forhandling om EØS-tilpasninger. Norske myndigheter er i dialog med Kommisjonen om dette.

Desentralisert håndheving av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen

Den offentlige håndhevingen av EUs konkurranseregler er i EU desentralisert til nasjonale konkurransemyndigheter og domstoler. Forordning 1/2003, som gjennomførte desentraliseringen, er innlemmet i EØS-avtalen i sin helhet og uten begrensninger. Partene til EØS-avtalen har imidlertid hatt ulike syn på om den åpner for desentralisert håndheving av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen for nasjonale konkurransemyndigheter, og den rettslige situasjonen er fortsatt uavklart.

EFTA-statene har imidlertid gitt sine nasjonale konkurransemyndigheter kompetanse til å anvende artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen innenfor sine respektive jurisdiksjoner ved å endre protokoll 4 i ODA. Den nasjonale gjennomføringen av disse reglene følger av EØS-konkurransereglene. Håndhevingen av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen er imidlertid ikke desentralisert i EU-pilaren. Konsekvensen av dette er at erstatningsdirektivet, jamfør ovenfor, og sannsynligvis også det kommende ECN+-direktivet. Dette leder til stadig økende materiell ulikhet mellom EØS-avtalens og EUs konkurranseregler.

Forordning 391/2009 om classeselskap

Forordning (EF) 391/2009 om felles regler og standarder for classeselskap og inspeksjon av skip og direktiv 2009/15/EF (om classeselskap), er en konsolidering av reglene i direktiv 94/57/EF som allerede er innlemmet i EØS-avtalen. Regelverket har til hensikt å forsterke kontrollsystemet med de godkjente classeselskapene. Innlemmelse i EØS-avtalen omfatter problemstillinger relatert til plassering av bøteleggingskompetanse. Videre er det spørsmål om Kommisjonens fortolkning av rettsaktens virkeområde i forhold til flaggstatens suverenitet etter Havrettstraktaten. Regjeringen har besluttet at myndighet til å ilegge økonomiske sanksjoner legges til ESA. Stortingets samtykke til innlemmelse innhentes etter Grunnlovens § 26, annet ledd. Det pågår uformelle samtaler mellom Kommisjonen og EFTA om det nærmere innhold i EØS-komiteébeslutningen.

Refit-gjennomgang og sikkerhetskrav til passasjerskip

Regulatory Fitness and Performance (REFIT) er et horisontalt EU-program med formål å identifisere, vurdere, vedta og overvåke implementeringen av initiativ som vil resultere i betydelig regulatorisk kostnadsreduksjon eller forenkling. Sikkerhetskrav til passasjerskip ble identifisert for gjennomgang etter programmet, og oppdateringer i henhold til ny teknologi og forenkling av regimer medførte endringer i krav til passasjerskip, overgang til elektronisk registrering av passasjerer og forenklet kontrollregime. Det gjenstår å følge opp tilliggende saker i rapport som ble utarbeidet under REFIT for krav til passasjerskip. I tillegg fastsetter enkelte regelverk selv at regelverket skal gjennomgå periodisk for vurdering om reglene fungerer etter sin hensikt. Utover dette følger behov for oppdatering av EUs regelverk i henhold til utvikling av internasjonalt regelverk og standarder.

Romvirksomhet – følge opp norske interesser i Copernicus, Galileo, EGNOS og Horisont 2020

Norge deltar i EUs romprogrammer Copernicus (jordobservasjon) og Galileo og EGNOS (satellittnavigasjon). Vi betaler medlemskontingent som utgjør rundt 200 mill. kroner per år for alle programmene. EU arbeider med å utvikle en satsing på satellittkommunikasjon kjent som GOVSATCOM, som på sikt kan bli etablert som et nytt EU-program. Norsk deltakelse i dette kan bli aktuelt.

EU er en stadig viktigere aktør for europeisk romvirksomhet. Det er viktig at Norge følger med på utviklingen i EU, også når det gjelder mer overordnede, strategiske debatter som ikke omfattes av samarbeidet vi allerede deltar i gjennom Copernicus, Galileo, EGNOS og Horisont 2020. Særlig viktig er oppfølging av de pågående forhandlingene med EU om norsk tilgang til Galileos krypterte tjeneste PRS.

Sammenkobling av bedriftsregistre over landegrensene, gjennomføringsbestemmelser

Et samarbeid om foretaksregistrering og digital overføring av foretaksopplysninger mellom registrene vil ha betydning for foretakene og for brukerne av foretaksopplysninger. Samarbeidet vil være med til å sikre god kvalitet i opplysningene, og vil ha betydning for oppdatering og ajourhold av registerinnholdet. Det praktiske arbeidet med sammenkoblingen er godt i gang.

Ressursforvaltning

Norge har samarbeidet med EU om forvaltning av marine ressurser i Nordsjøen og Skagerrak i mange år, og samarbeidet er i dag relativt omfattende. Fra norsk side er det en overordnet ambisjon å sikre et bærekraftig fiske som gir grunnlag for et høyt og stabilt utbytte fra fiskebestandene. Problemstillinger knyttet til brexit dominerer nå forholdet, men det løpende samarbeidet videreføres samtidig.

Brexit innebærer at det eksisterende bilaterale samarbeidet for forvaltningen i Nordsjøen må erstattes av et trepartssamarbeid som inkluderer Storbritannia som selvstendig part. Det har vært ført dialog siden tidlig i 2017 med både EU og Storbritannia om innretningen av et slikt samarbeid, og disse to bilaterale dialogene vil bli videreført og utdypet inntil det er klart for en treparts dialog og etterhvert forhandlinger om det fremtidige rammeverket. Når det er klart for slik treparts dialog, beror på utviklingen i prosessen mellom EU og Storbritannia om gjennomføringen av utmeldelsen av EU.

Ny "varepakke"

Europakommisjonen la 19. desember 2017 frem to forslag til forordninger som omhandler endrede regler for fritt varebytte i det indre marked, samt en meddelelse. Dette omtales som den nye "varepakken". Den ene forordningen inneholder bestemmelser om markedstilsyn, mens den andre gjelder prinsippet om gjensidig godkjenning. Forordningsforslagene skal erstatte gjeldende regelverk på området.

Forslagene inngår som tiltak i Europakommisjonens strategi for det indre marked for varer og tjenester. Forslagene har som mål å gjøre det enklere for bedrifter å selge sine varer i andre EØS-land, samtidig som forbrukere skal kunne ha tillit til at varer i markedet er trygge. Begge forslagene inneholder horisontale bestemmelser, som får virkning for virksomheter og forbrukere på de fleste varesektorer og deres ansvarlige tilsynsmyndigheter.

Det tas sikte på at det nye regelverket skal vedtas i EU innen sommeren 2019, med ikrafttredelse 1. januar 2020. Forslagene følges opp fra norsk side med tanke på innlemmelse i EØS-avtalen og nødvendige endringer i nasjonalt regelverk.

Olje- og energidepartementet (OED)

EUs energiunion

EUs energi- og klimapolitikk skal ivareta målsetningen om økt forsyningssikkerhet, bærekraft og konkurransekraft. EUs energiunion er en sentral overbygning for virkemidlene i klima- og energipolitikken. Europakommisjonen la frem sitt forslag til en energiunion i februar 2015. Rådet og Parlamentet ga sin tilslutning til planene, og de påfølgende to årene er det lagt frem en rekke forslag:

Sommerpakken fra juli 2015 inneholdt blant annet

- revidert kvotedirektiv for perioden 2021-2030,
- endringer i reglene om energimerking av produkter,
- en melding om markedsdesign.

Vinterpakken fra februar 2016 inneholdt blant annet

- revidert forordning om gassforsyningssikkerhet,
- nye regler for mellomstatlige energiavtaler,
- en strategi for varme og kjøling,
- en europeisk LNG-strategi.

Sommerpakken fra juli 2016 inneholdt blant annet

- forslag til nasjonale utslippsreduksjoner for ikke-kvotepliktig sektor (transport, bygg, landbruk og avfall),
- en strategi for lavere utslipp fra transportsektoren.

Vinterpakken fra november 2016 inneholdt blant annet

- forordning om et styringssystem for energiunionen,
- revidert fornybardirektiv,
- revidert energieffektiviseringsdirektiv,
- revidert bygningsenergidirektiv,
- revidert elmarkedsdirektiv,
- revidert elektrisitetsforordning (grensehandelsforordning),
- revidert ACER-forordning,
- forordning om planer for håndtering av krisesituasjoner,
- en melding om innovasjon.

Norge følger utviklingen av energiunionen tett. Norsk holdning har blitt kommunisert og delt med EU. Norges særlige rolle som energieksporør, med stor andel fornybar energi, samt årelang erfaring knyttet til et velfungerende nordisk elektrisitetsmarked er et viktig bakgrunnstappe for norsk holdning. EØS-avtalens egenart tas også i betraktning. Energiunionen er først og fremst en

samlebetegnelse for EUs politikk på området, og de enkelte forordninger og direktiver vurderes for innlemmelse i EØS-avtalen på ordinær måte.

EU er et viktig marked for norsk gass, og pågående arbeid i EU med å definere gassens rolle på lengre sikt vil følges tett. Tilsvarende vil initiativ for å effektivisere EUs indre gassmarked og tiltak for å bidra til økt forsyningssikkerhet blant medlemslandene følges fra norsk side (blant annet for å vurdere om nye rettsakter påvirker reguleringen av det norske oppstrøms gassrørledningsnett, som i dag står for over 95 prosent av samlet norsk gasseksport til EU). Dette gjelder blant annet foreslåtte endringer i gassdirektivet (2009/73/EC).

Tredje energimarkedspakke

EØS-komiteen besluttet 5. mai 2017 at EUs tredje energimarkedspakken innlemmes i EØS-avtalen, med forbehold om Stortingets samtykke. Stortinget ga sitt samtykke 22. mars 2018. EØS-komiteens beslutning trer i kraft når alle de tre EØS-/EFTA-landene har oppfylt sine konstitusjonelle forbehold. Den tredje energimarkedspakken omfatter fem rettsakter; endringer i elektrisitets- og gassdirektivene fra 2003 (direktiv 2009/72/EF og direktiv 2009/73/EF), forordning 713/2009/EF om et byrå for samarbeid mellom regulatorer (ACER), endringer i forordningen om grensekryssende krafthandel (714/2009/EF), samt endringer i gasstransmisjonsforordningen (715/2009/EF).

Stortinget fattet også vedtak om endringer i energiloven og naturgassloven til gjennomføring av tredje energimarkedspakke i norsk rett. Departementet vil følge opp lovvedtakene med å utarbeide nødvendige forskrifter. Norsk tilknytning til byrået for samarbeid mellom europeiske energireguleringsmyndigheter (ACER) er viktig for å sikre norsk deltagelse i arbeidet med implementering og videreutvikling av det europeiske energimarkedsregelverket. Gjennom EØS-tilpasningene til tredje energimarkedspakke sikres den norske reguleringsmyndigheten deltagelse i ACERs styre og arbeidsgrupper.

Arbeidet med utfyllende regler for el- og gassnett (nettkoder og retningslinjer)

Kommisjonens arbeid med utfyllende regelverk i form av nettkoder og retningslinjer ble startet opp for fullt i 2013. Nettkoder og bindende retningslinjer er vedtatt av Kommisjonen med hjemmel i tredje energimarkedspakke. De gis som detaljerte forordninger med krav til kraftsystemet og el-/gassmarkedet.

På elmarkedssiden er det vedtatt forordninger om tilknytning til nettet, design av markedet og drift av kraftsystemet. Fem av forordningene, Capacity Allocation and Congestion Management (CACM), Forward Capacity Allocation (FCA), Requirements for Generators (RfG), Demand Connection Code (DCC) og High Voltage Direct Current Connections (HVDC) trådte i kraft i EU i løpet av 2015 og 2016. Forordningene om System Operation Guideline (SOGL), Emergency and restoration (ER) og Electricity Balancing (EB) trådte i kraft i EU i 2017.

Regjeringen vurderer regelverket for innlemmelse i EØS-avtalen og er i dialog med EU-siden om løsninger for dette. Departementet jobber for at norske aktører gjennom ACER og ENTSO-E sikres deltagerrettigheter som EØS-avtalen etter norsk syn gir norske aktører i prosesser hvor det utvikles nærmere vilkår og betingelser i samsvar med nettkodene og retningslinjene.

Energiinfrastrukturforordningen

Infrastrukturforordningen (347/2013/EU) regulerer konsesjonsbehandling, finansiering og planlegging av infrastrukturprosjekter av felleseuropeisk interesse innen elektrisitet, petroleum, gass og CO₂. Formålet er å legge til rette for investeringer i grensekryssende infrastruktur som er viktig av hensyn til det indre marked, EUs klima- og miljømål og/eller forsyningssikkerhet. Infrastruktur som

omfattes av forordningen settes på en liste over prosjekter av felles interesse, PCler (Projects of Common Interest), som vedtas av Kommisjonen. Forordningen erstatter TEN-E retningslinjene (TransEuropean Energy Networks 1364/2006/EU), som ikke er inkludert i EØS-avtalen. Forordningen innebærer også endringer i de tre forordningene under den tredje energimarkedspakken. Det gjøres fra norsk side vurderinger av om forordningen er et regelverk som skal innlemmes i EØS-avtalen.

Det videre arbeidet med energieffektiviseringsdirektivene

Energieffektivisering utgjør en viktig del av EUs energidagsorden. De senere år er det kommet flere direktiver som omhandler energieffektivisering. De mest sentrale er økodesigndirektiv II (2009/125/EF), energimerkedirektiv II (2010/30/EU), bygningsenergidirektiv II (2010/31/EU) og energieffektiviseringsdirektivet (2012/27/EU). Økodesigndirektivet og energimerkedirektivet er begge EØS-relevante og allerede innlemmet i EØS-avtalen.

I EU har man nå vedtatt en revidert rettsakt som opphever energimerkedirektiv II; forordning 2017/1369. Denne nye energimerkeforordningen vurderes for innlemmelse i EØS-avtalen. Det reviderte energieffektiviseringsdirektivet og bygningsenergidirektivet som ble fremlagt av Kommisjonen 30. november 2016 under "Vinterpakken", vil vurderes for innlemmelse i EØS-avtalen på selvstendig grunnlag etter at rettsaktene trer i kraft i EU.

Fra norsk side har det gjeldende bygningsenergi- og energieffektiviseringsdirektivet blitt vurdert grundig med hensyn til EØS-relevans og eventuell innlemmelse i EØS-avtalen. Norsk standpunkt er at bygningsenergidirektivet og energieffektiviseringsdirektivet er i grenseområdet for hva som må innlemmes i EØS-avtalen. Det jobbes for å innlemme begge direktivene med tilpasninger.

Samferdselsdepartementet (SD)

Nytt regelverk for elektronisk kommunikasjon

Kommisjonen la 14. september 2016 frem forslag til et revidert felleseuropeisk rammeverk for elektronisk kommunikasjon. Fire av de fem opprinnelige direktivene i ekompakken fra 2002, sist gang revidert i 2009, revideres og erstattes av ett nytt direktiv. I tillegg foreslår Kommisjonen en ny BEREC-forordning. Forslaget innebærer en modernisering av dagens regelverk og skal stimulere konkurransen som driver for investeringer, styrke det indre marked og styrke forbrukerrettigheter.

Forslagene inngår i den såkalte «connectivity package», som omfatter flere regulatoriske tiltak som sammen skal bidra til å fremme høyhastighetsbredbånd til alle i hele det digitale indre marked. Forslagene er til behandling i Rådet og Parlamentet. Det er usikkert hvor lang tid behandlingen vil ta. Et revidert rammeverk for elektronisk kommunikasjon vil trolig først få virkning i medlemslandene tidligst en gang i 2020. Ettersom det europeiske rammeverket danner grunnlaget for vår nasjonale regulering på ekomområdet, vil det reviderte rammeverk medføre behov for å revidere ekomloven med tilhørende forskrifter.

Det ble i 2017 avholdt to nordiske møter med våre kollegaer i våre søsterdepartementer. Formålet med møtene var å diskutere forslaget og å utveksle tanker og synspunkter som hvert enkelt departement kan bruke inn i sitt nasjonale arbeid, samt identifisere tema hvor vi deler synspunkter og hvor vi eventuelt kan fronte EU-siden med felles standpunkt. SD vurderer også ytterligere initiativ for å fremme norske posisjoner, etter hvert som diskusjonene skrider frem i Rådet og Parlamentet.

Når det gjelder den lenge uavklarte situasjonen rundt Norge og EØS/EFTA-landenes deltakelse i BEREC, er forslaget på dette punkt endret i overensstemmelse med det forslaget EØS/EFTA-landene har fremmet overfor Kommisjonen ved flere anledninger. Det synes dermed som om den nye BEREC

forordningen vil legge til rette for å fremforhandle en tilfredsstillende deltakelse for EØS/EFTA-landene i BEREC dersom forordningen blir vedtatt med den foreslåtte ordlyden. Det ble i mars 2017 oversendt en felles EØS EFTA kommentar til Parlamentet og Rådet, samt en oppdatert posisjon oktober 2017, når det gjelder BEREC og EØS EFTA landenes deltakelse i BEREC.

Mobilitetspakken

Mobilitetspakken (Europe on the move) er EUs nye, store regelverkspakke på vegområdet, bestående av tre deler. Formålet med pakken er å modernisere det europeiske transport- og mobilitetssystemet. Pakken er bredt anlagt, og berører i tillegg til transport flere sektorer og fagområder, herunder både energi, klima og sosiale spørsmål.

Den 31. mai 2017 ble del 1 lagt frem av EU-kommisjonen, der det blant annet foreslås revisjon av reglene om adgang til markedet for godstransport, kjøre- og hviletidsforordningen, eurovignettdirektivet og EFC-direktivet. Den 8. november 2017 ble del 2 lagt frem – Clean Mobility Package. Del 2 har et tydelig miljøfokus, og skal bidra til EUs policy og visjoner for fremtidig europeisk mobilitet, og overgangen til et lav-utslipps transportsystem. Del 2 omfatter også forslag til revidert regelverk for kombinert transport og markedsadgang for passasjertransport med buss. Del 3, der det blant annet kommer forslag på miljøområdet og revisjon av tunellsikkerhetsdirektivet, antas å bli lagt frem i mai 2018.

Flere av forslagene er viktige for Norge og berører norske interesser i stor grad. Enkelte forslag kan bli utfordrende, særlig revisjon av eurovignett (vegprising) og endring av reglene for markedsadgang og kabotasje. Regjeringsplattformen fra Jeløy slår fast at regjeringen skal bidra til ryddige konkurranseforhold innen transportnæringen, og at regjeringen vil arbeide aktivt mot liberalisering av kabotasjeregulverket.

Samferdselsministeren sendte høsten 2017 brev til Rådet og Parlamentet med norske posisjoner på forslagene i del 1 av pakken. Dette ble fulgt opp med møter på politisk nivå med rapportører i Parlamentet i desember 2017. Samferdselsdepartementet følger også opp arbeidet med Mobilitetspakken via Road Alliance, som er en sammenslutning av vesteuropeiske EU-land (Østerrike, Belgia, Danmark, Frankrike, Tyskland, Italia, Luxembourg og Sverige). Deltakelsen i Road Alliance er en viktig informasjons- og påvirkningskanal. Tanken er at denne alliansen kan stå sammen om felles posisjoner på forslagene i pakken, inn mot den videre behandlingen i EU-systemet, og dermed få større gjennomslagskraft. I 2018 vil departementet videreføre sitt påvirkningsarbeid og arbeide videre med utforming av norske posisjoner til del 2 og 3 av mobilitetspakken.

Kommisjonens strategi for C-ITS/connected cars

Kommisjonen la 30. november 2016 frem sin nye European Strategy on Cooperative Intelligent Transport Systems (C-ITS), eller Samvirkende ITS som vi kan kalle det på norsk. Strategien har som mål å legge til rette for bred kommersiell utrulling av C-ITS fra og med 2019. Samvirkende intelligente transportsystemer antas å kunne forbedre trafiksikkerhet, trafikkeffektivitet og kjørek komfort, ved å hjelpe føreren med å treffe de rette beslutningene og tilpasse seg trafikksituasjonen. Trafiksikkerhet framheves spesielt, på bakgrunn av kunnskapen om at menneskelig svikt er den største årsaken til ulykker.

Strategien følger også opp EUs transportministrenes anbefalinger i Amsterdam-erklæringen som ble vedtatt under det nederlandske EU-formannskapet våren 2016. Fra norsk side følger vi opp gjennom deltakelse i EUs ITS-komité og flere arbeidsgrupper i regi av Kommisjonen, samt i EUs high level gruppe om selvkjørende kjøretøy (CAD).

Strategien er også en del av Kommisjonens arbeid for tilrettelegging for markedsintroduksjon av selvkjørende kjøretøy. Nasjonalt har SD lagt til rette for dette gjennom den nye loven for utprøving av selvkjørende kjøretøy som ble vedtatt i Stortinget høsten 2017.

Revisjon av regelverket om sikkerhet og effektivitet i maritim transport

Kommisjonen har igangsatt en revisjon av regelverket om sikkerhet og effektivitet i maritim transport, herunder direktiv 2010/65 om rapporteringsformaliteter. Formålet er å styrke sjøtransporten i konkurranse med andre transportformer gjennom forenkling av formaliteter knyttet til både sjøtransport og toll, herunder utvikling av et europeisk maritimt Single Window. Bakgrunnen for initiativet er at nåværende regelverk som har som formål å forenkle rapporteringsregimet for sjøtransporten, ikke virker etter sin hensikt.

Norge har allerede et velfungerende nasjonalt Single Window. Dette brukes også for nasjonale meldeplikter, det vil si meldeplikter som har sitt opphav i nasjonal lovgivning, og ikke er en gjennomføring av EU-regelverk eller annet internasjonalt regelverk, og som pålegges sjøtransporten for at ulike myndighetsorganer skal kunne løse sine oppgaver. SafeaSeaNet Norway har redusert antall papirrapporter med over 250 000. Dersom en ny europeisk løsning ikke kan brukes for nasjonale meldeplikter vil Norge, og trolig flere andre land, måtte videreføre nasjonale Single Windows ved siden av det europeiske, noe som vil kunne medføre økt belastning og kompleksitet for brukerne. Norge vil derfor delta aktivt i det videre arbeidet for å sikre at norske behov i størst mulig grad blir ivaretatt.

Kommisjonens initiativ behandles i High Level Steering Group for Governance of the Digital Maritime System and Services. Gruppen er Kommisjonens styringsorgan for utvikling og implementering av regelverk knyttet til SafeSeaNet. Både SD og Kystverket deltar her og arbeider for å ivareta norske interesser. Videre ble det i januar 2018 utarbeidet en EFTA-kommentar om viktigheten av at en ny felles EU-løsning også må kunne brukes ved nasjonale meldeplikter.

Utenriksdepartementet (UD)

EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP)

Regjeringen arbeider fortløpende for å styrke det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet med EU. EUs globale strategi som kom i 2016 er EUs ledende styringsdokument på området, og her er sikkerhet og forsvar blant de fremste prioriteringene.

EUs sikkerhets- og forsvarspolitikk

EU har i de to siste årene tatt flere initiativ for å styrke det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet i EU. Vårt samarbeid med EU på dette feltet blir stadig viktigere, og det er et sentralt mål for Regjeringen at Norge har innsyn i og inkluderes i EUs ulike initiativ. Norge deltar som eneste ikke-medlem i forsvarsforskningprogrammet i Det europeiske forsvarsfondet. Vi deltar derimot ikke i den delen av fondet som er rettet mot utvikling og produksjon av forsvarskapabiliteter. Det er viktig for Norge å posisjonere seg for å få delta også her. Dette er noe regjeringen har arbeidet aktivt med opp mot instanser i EU og en rekke av EUs medlemsland siden i fjor sommer, og dette arbeidet vil være en sentral prioritet i tiden fremover (se avsnittet om FD for flere detaljer). Norge vil også vurdere mulighet og ønske om å delta i konkrete prosjekter innenfor det permanente strukturerte forsvarssamarbeidet PESCO.

Restriktive tiltak og felles erklæringer

Ut fra norske utenrikspolitiske interesser og hensyn vurderer man fra norsk side fortløpende tilslutning til EUs erklæringer og restriktive tiltak. Vi legger særlig vekt på god informasjonsutveksling på et tidlig tidspunkt. De ulike tiltaksregimene som Norge har sluttet opp om følges tett.

Støtte til en regelbasert, multilateral orden

EUs globale strategi fremhever betydningen av en regelbasert multilateral orden og EUs mål om å styrke denne. Målet sammenfaller med regjeringens prioritering og regjeringen vil følge EUs innsats på dette området og støtte og slutte opp om EUs innsats når det er relevant, særlig i FN.

Menneskerettigheter, demokrati og rettsstatprinsipper i Europa

Regjeringen er bekymret for svekkelsen av demokrati- og rettsstatsprinsipper i Europa, særlig i Ungarn og Polen. Regjeringen vil bidra konstruktivt til EUs utvikling, og til en tydelig nordisk stemme i den europeiske debatten.

Arktis

Dialogen med relevante EU-institusjoner om aktuelle Arktis-spørsmål i lys av EUs melding om en helhetlig arktispolitikk fra april 2016 og oppfølgingen av denne videreføres.

Norge fortsetter samarbeidet med EU i relevante regionale fora som Arktisk råd, Barentssamarbeidet, Østersjøsamrådet og Den nordlige dimensjon. Regjeringen støtter EUs søknad om fast observatørstatus i Arktisk råd.

EUs engasjement øker behovet for at Norge informerer og bidrar til formidling bredt i EUs institusjoner og medlemsland om forholdene og mulighetene i de nordlige regionene av Europa. Vi legger særlig vekt på å få formidlet at disse regionene ikke er øde områder, men levende lokalsamfunn og byer med behov for bærekraftig næringsutvikling og gode levekår, og hvor Norge har lang erfaring med å forvalte området på en måte som ivaretar både miljø-, sosiale og næringshensyn.

Norge støtter arbeidet i EUs Arctic stakeholderforum, og forumets forslag til investeringsprioriteringer. Forumets arbeid er godt forankret hos lokale aktører. Involvering av politiske myndigheter, befolkning, næringsliv og spesielt ungdom i nordområdene er viktig, og vi vil delta i forumets videre arbeid.

Regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU 2018 og dette vedlegget med oversikt over sentrale EU- og EØS-saker saker i forvaltningen per april 2018 er tilgjengelig på

www.regjeringen.no/europapolitikk

Utgitt av:
Utenriksdepartementet

Publikasjonskode: E-974
Design: Kord AS
Trykk: MFA 05/2018

